

Opinnäytetyö (AMK)

Kirjasto- ja tietopalvelu

2014

Terhi Hannula

MEDIAKASVATUKSEN MENETELMÄT JA MEDIATAITOJEN OPPIMINEN TURUN LUKUINTO- HANKKEESSA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Terhi Hannula

MEDIAKASVATUKSEN MENETELMÄT JA MEDIATAITOJEN OPPIMINEN TURUN LUKUINTO- HANKKEESSA

Opinnäytetyössä arvioidaan Turun Lukuinto-hankkeessa kehitettyjä mediakasvatuksen menetelmiä mediataitojen oppimisen näkökulmasta ja kirjastotyöhön soveltuvuuden kannalta. Valtakunnallisen Lukuinto-ohjelman pilotissa olivat mukana Turun kaupunginkirjasto ja Puolalan koulun vuosiluokat 1.–9., ja tavoitteena oli kehittää uusia toimintamalleja koululaisten luku- ja kirjoitustaidon sekä erityisesti medialukutaidon parantamiseen.

Työ koostuu kahdesta osasta: toiminnallinen osio sisältää neljäntoista koulun ja kirjaston yhteistyöhön soveltuvan menetelmän sanalliset kuvaukset, ja tutkimuksellinen osio raportoi oppilaille toteutettua survey-kyselyä, jolla selvitettiin eri menetelmiin osallistuneiden oppilaiden mediataitojen oppimista.

Alakoululaisten kanssa toteutettuja mediakasvatuksen menetelmiä olivat elokuva-arvostelujen tekeminen videomuodossa, draamatyöpajat, oppilaat reporttereina, lasten ja vanhempien medialukupiiri, kirja-arvioiden ja videoiden tekeminen lasten kirjallisuuslehti Vinskiin sekä tarinadraamatyöpajat. Yläkoululaisille soveltuvia menetelmiä olivat kirjastokierroksen toteutus QR-koodikävelynä, runoluokkakuvana, yläkoululaiset mediavinkkareina, verkkokirjaston opastus QR-koodisuunnistuksena ja digitarinat. Sekä ala- että yläkouluun sovellettuja menetelmiä olivat kirjavinkkivideot, kirjavinkkisarjakuvat ja virtuaalinen kirjailijavierailu, jossa kokeiltiin Lukukeskuksen uutta vierailukonseptia.

Oppilaille suunnatussa lomakekyselyssä selvitettiin monivalintakysymyksin oppilaiden omaa arviota heidän oppimistaan tiedonhaun taidoista, tekijänoikeusasioista, mediatuotannosta sekä faktan, fiktion ja lajityyppien erottamiseen ja mediailmaisuuksiin liittyvistä taidoista.

Parhaiksi menetelmiksi osoittautuivat kyselyn ja toiminnallisen arvioinnin perusteella kirjavinkkivideot, kirjavinkkisarjakuvat, verkkokirjaston opastus QR-koodisuunnistuksena, mediavinkkaus, QR-koodikävely sekä mahdollisesti draamatyöpajat.

ASIASANAT:

mediakasvatus, medialukutaito, kirjastopalvelut, peruskoulu, kirjastopedagogiikka, mediataidot, lukutaito, digitarinat, QR-koodit, draamapedagogiikka, kirjavinkkaus, kehittämisprojektit, kyselytutkimus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Library and information services

2014 | 47 + 16 pages

Olli Mäkinen and Ritva Hyttinen

Terhi Hannula

MEDIA EDUCATION METHODS AND STUDENTS' MEDIA SKILLS IN THE LUKUINTO PROJECT IN TURKU

This thesis evaluates the media education methods developed in the Turku Lukuinto project from the perspective of students' acquisition of media skills and the methods' feasibility in library work. In the national Lukuinto ("Reading rage") program 30 school and library pairs piloted methods for improvement of students' reading and writing skills. The Turku pilot involved Turku City Library and classes 1–9 at Puolala school, and it aimed especially at improving media literacy among the students.

The thesis consists of two parts: the first, functional part describes the 14 methods developed for school-library co-operation during the project, and the second part reports the results of a student survey on how the media skills of the students taking part in the project developed by using the different methods.

The methods used with primary school students included film review videos, drama workshops, students as reporters, children's and parents' media reading circle, writing book reviews for children's literary magazine Vinski, and story-drama workshops. The methods applied for secondary school students were a library tour with QR codes, poetic class portraits, media talks, QR codes used in OPAC instruction, and digital storytelling. Both primary and secondary school students participated in creating book talk videos, book talk comics, and a virtual author visit, in which a new concept by the Finnish Reading Center was tested.

The student survey provided information on the students' self-assessment of the media skills they had learned, namely information seeking skills, copyright issues, media production skills, differentiating between fact and fiction and different genres, and self-expression through media.

The survey and functional assessment provided information on the best methods, which were book talk videos, book talk comics, QR codes used in OPAC instruction, media talks, library tour with QR codes and possibly drama workshops.

KEYWORDS:

media education, media literacy, library services, lower level of comprehensive school, library pedagogy, media skills, literacy, digital storytelling, QR codes, drama pedagogy, book hints, book talk, development projects, functional thesis, questionnaire study

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 MEDIAKASVATUS	7
2.1 Mediakasvatus ja mediataidot	7
2.2 Mediakasvatus kirjastoissa	8
3 TURUN LUKUINTO-HANKE	9
4 MEDIAKASVATUKSEN MENETELMÄT LUKUINNOSSA	10
4.1 Alakoulun menetelmät	11
4.1.1 Elokuva-arvostelut videoina	11
4.1.2 Draamatyöpajat	12
4.1.3 Oppilaat reporttereina	13
4.1.4 Medialukupiiri	14
4.1.5 Kirja-arviot Vinski-lehteen	16
4.1.6 Tarinadraamatyöpajat	17
4.2 Yläkoulun menetelmät	18
4.2.1 QR-koodikävely	18
4.2.2 Runoluokkakuva	19
4.2.3 Yläkoululaiset mediavinkkareina	20
4.2.4 Verkkokirjaston opastus QR-koodisuunnistuksena	22
4.2.5 Digitarinat	23
4.3 Ala- ja yläkouluun sovelletut menetelmät	24
4.3.1 Kirjavinkkivideot	24
4.3.2 Kirjavinkkisarjakuvat	26
4.3.3 Virtuaalinen kirjailijavierailu	27
5 MEDIATAITOJEN OPPIMINEN LUKUINNOSSA	29
5.1 Oppilaskyselyn menetelmä ja toteutus	29
5.2 Oppilaskyselyn tulokset	31
5.2.1 Mediataitojen oppiminen kaikilla vastanneilla	31
5.2.2 Luokka 2D: Elokuva-arvostelut videoina	34
5.2.3 Luokat 3–4D, 4B ja 4C: Draamatyöpajat, oppilaat reporttereina ja virtuaalinen kirjailijavierailu	36

5.2.4 Luokka 5B: Kirja-arviot Vinskiin, kirjavinkkivideot ja kirjavinkkisarjakuvat	39
5.2.5 Luokat 7A ja 7B: Runoluokkakuva ja sarjakuvat iPadilla	40
5.2.6 Luokka 8A: Verkkokirjaston opastus QR-koodisuunnistuksena, digitarinat ja kirjavinkkivideot	42

6 JOHTOPÄÄTÖKSET	44
-------------------------	-----------

LÄHTEET	45
----------------	-----------

LIITTEET

- Liite 1. Oppilaskyselyn kyselylomake.
 Liite 2. Lukuinto-loppuraportin kysely lapsille ja nuorille (kaikille yhteiset kysymykset).
 Liite 3. Huoltajan lupa opinnäytetyön tekoon.
 Liite 4. Oppilaskyselyn tulokset graafisina esityksinä.

KUVIOT

Kuvio 1. Tiedonhaun taitojen oppiminen kaikilla vastanneilla.	31
Kuvio 2. Tekijänoikeuksien oppiminen kaikilla vastanneilla.	32
Kuvio 3. Mediatuotannon tekemisen oppiminen kaikilla vastanneilla.	33
Kuvio 4. Väitteet mediataitojen oppimisesta kaikilla vastanneilla.	33
Kuvio 5. Mediatuotannon tekemisen oppiminen luokalla 2D.	35
Kuvio 6. Väitteet mediataitojen oppimisesta luokilla 3–4D, 4B ja 4C.	38
Kuvio 7. Väitteet mediataitojen oppimisesta luokilla 7A ja 7B.	41
Kuvio 8. Tekijänoikeuksien oppiminen luokalla 8A.	43

TAULUKOT

Taulukko 1. Erot mediatuotannon oppimisessa luokilla 4C ja 3–4D ja 4B.	37
--	----

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö käsittelee Turun kaupunginkirjaston ja Puolalan koulun yhteistä Lukuinto-pilottihanketta. Turun Lukuinto-hanke on yksi kolmestakymmenestä pilottihankkeesta ympäri Suomen, joissa vuosina 2013–2014 on kehitetty toimintamalleja lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustaidon edistämiseksi osana kansallista Lukuinto-ohjelmaa (Lukuinto 2014). Turun hankkeessa keskiössä olivat mediakasvatuksen toimintamenetelmät.

Työ koostuu kahdesta osasta: toiminnallisesta osasta, joka sisältää mediakasvatuksen menetelmäkuvaukset, sekä tutkimuksellisesta osasta, jossa selvitettiin oppilaskyselyllä oppilaiden mediataitojen oppimista eri menetelmissä. Tutkimuskysymykseni on, mitä mediataitoja Lukuinto-hankkeeseen osallistuneet oppilaat oppivat. Toiminnallinen arviointi ja kysely tuottavat tietoa siitä, mitkä menetelmistä olivat tehokkaita mediataitojen oppimisen ja työajan käytön näkökulmista. Parhaat menetelmät otetaan käyttöön Turun kaupunginkirjaston mediakasvatuksessa esim. osana koulujen Kulttuuripolku-ohjelmaa (Turku 2014).

Työn toimeksiantaja on Turun kaupunginkirjasto ja ohjaajana on toiminut nuorten palveluiden tiiminvetäjä Merja Lundén. Työn aineisto on kerätty oman kokemuksen kautta työskennellessäni kirjaston lasten ja nuorten mediakasvatuksen informaattikkona ja vastatessani kirjaston osalta Lukuinto-hankkeesta. Kevät- ja syyslukukaudella 2013 kirjaston ja koulun yhteistyönä on toteutettu 14 mediakasvatuksen toimintamallia, joista osa syntyi opettajien toiveista ja osa kirjaston ideoista. Vuonna 2013 informaattikon työ koostui suurelta osin Lukuinon menetelmien suunnittelusta ja toteuttamisesta koululaisryhmien kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kirjastopolitiikassa 2015 koulun ja kirjaston uudellinen yhteistyö on yksi tulevaisuuden tavoite. Koulun ja kirjastojen yhteistyöllä varmistetaan oppijoiden tiedonhallinta- ja medialukutaidot (OKM 2009, 26). Lukuinto-ohjelma on osa OKM:n koululaisten luku- ja kirjoitustaidon vahvistamiseen tähtäävää ohjelmatyötä, jossa siinäkin keskeistä on koulujen ja kirjastojen yhteistyö (OKM 2012b).

2 MEDIAKASVATUS

2.1 Mediakasvatus ja mediataidot

Mediakasvatus on monitieteinen kenttä, jossa kohtaavat eri tieteenalat kuten kasvatustiede, tiedotusoppi, kieli- ja kirjallisuustiede ja yhteiskuntatieteet (Merilampi 2014, 29). Mediakasvatus voidaan määritellä kasvatukseksi, jonka kohteena ja välineenä on media (Kupiainen ja Sintonen 2009, 15).

Mediakasvatuksella tähdätään Anne Heinosen (2011, 7) mukaan ”turvalliseen ja kriittiseen taitoon löytää, ymmärtää ja tuottaa informaatiota”. Mediakasvatuksen tavoitteena on kehittää kohderyhmänsä medialukutaitoa, mediataitoja, mediakompetenssia tai mediasivistystä, joita käsitteitä käytetään rinnakkain tutkijan näkökulmasta riippuen (Arnolds-Granlund 2010). Avainalueita oppimisessa ovat mediatuotanto, mediailmaisuus ja mediaesitysten tai -tekstien vastaanotto (Kotilainen 1999, 35). Juha Herkman (2007, 48) määrittelee viisi mediataitojen osa-aluetta, jotka ovat viestintävälineiden tekninen hallinta, taito arvioida ja analysoida tietoa ja viihdettä, kyky käyttää viestintävälineitä itseilmaisuun, kyky yhteisölliseen vuorovaikutukseen ja yhteiskunnallinen aktiivisuus. Kerhokeskuksen (2011, 19–22) Mediataitojen oppimispolku -julkaisussa mediataitojen osa-alueiksi puolestaan luetaan luovat ja esteettiset taidot, vuorovaikutustaidot, kriittiset tulkintataidot ja turvataidot.

Lukuinnon menetelmissä on ollut punaisena lankana tekemällä oppiminen (learning by doing). Useat mediakasvatuksen tutkijat korostavat, että mediakasvatuksessa on tärkeää itse tekeminen. Anu Mustonen (2002, 57) toteaa, että mediataitoja voi oppia syvällisimmin tekemällä itse mediasisältöjä. Stanley J. Baranin (2006, 37–38) mukaan mediasisältöjen tuottamisen taitoja tarvitaan nykyään useimmissa ammateissa, minkä vuoksi tuottamisen taidot ovat yhtä merkittäviä kuin tulkintataidot. Reijo Kupiaisen ja Sara Sintosen (2009, 14–16) mukaan mediakasvatus parhaimmillaan on analyyttistä tuottamista, jossa kriittisyys ja luova median tekeminen yhdistyvät.

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa mediataidot tai viestintäkasvatus ovat olleet esillä yhtäjaksoisesti vuodesta 1994 (Merilampi 2014, 120). Tuoreimmas-
sa, vuonna 2016 voimaan tulevassa opetussuunnitelmassa puhutaan moniluku-
taidosta. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, medialukutaidon lisäksi pe-
ruslukutaidon, kirjoitustaidon, numeraalisen lukutaidon, kuvanlukutaidon ja digi-
taalisen lukutaidon. Monilukutaidon käsite ottaa haltuun verkkoympäristöt, mutta
myös muut koulun ulkopuoliset oppimisympäristöt, kuten kirjaston: ”Moniluku-
taidon opetus tähtää oppilaiden viestintätaitojen kehittymiseen niin perinteisissä
kuin monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöis-
sä.” (Opetushallitus 2014, 16.)

2.2 Mediakasvatus kirjastoissa

Kirjastojen on tärkeää säilyttää asemansa kouluille tärkeänä monilukutaidon
oppimisympäristönä. Kirjastojen mediakasvatus tähtää Kirjastolain (Kirjastolaki
1998/904, 2 §) tarkoittamiin kansalaisvalmiuksiin ja elinikäiseen oppimiseen.
Mediakasvatus toteuttaa osaltaan Opetus- ja kulttuuriministeriön kirjastopolitiik-
kaa, jonka tavoite on osallisuuden ja aktiivisen toimijuuden vahvistaminen (Aal-
tonen 2014). Kirjastojen erityispiirteitä mediakasvattajana kuvaavat seuraavat
roolit:

- 1) mediasisältöjen ja -välineiden tarjoaja (Heinonen 2011, 7; Sallmén 2009, 18);
- 2) tiedon jäsentäjä ja sisällöntuntija (emt., 23–25; Mustikkamäki 2014, 7) ja
- 3) kaikkien ikäluokkien, myös aikuisten tavoittaja (Sallmén, 25; OKM 2013, 27).

Mediakasvatus on kirjastoissa suhteellisen uusi alue, jonka merkitys on kuiten-
kin kasvussa ja jota käsitteleviä hankkeita ja selvityksiä on 2000-luvulla toteutet-
tu paljon. Mediakasvatusta kirjastossa (Verho 2009) vetää yhteen OKM:n ra-
hoittamia laajoja mediakasvatushankkeita vuosina 2007–2009 (Sallmén 2009,
13–14). Kirjastot ja media 2012 (OKM 2012a) selvittää kirjastonjohtajien me-
diakasvatusasenteita, ja Suomen kirjastoseuran suositus Mediakasvatus ylei-
sissä kirjastoissa (Mustikkamäki 2014) on tuorein selvitys aiheesta.

3 TURUN LUKUINTO-HANKE

Lukuinto-ohjelma on Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama kolmivuotinen, valtakunnallinen hanke, jota Oulun yliopisto toteuttaa vuosina 2012–2015. Ohjelman tavoitteena on luoda uudenlaisia toimintamalleja lasten ja nuorten monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon kehittämiseksi, lukuinnostuksen tukemiseksi ja medialukutaidon lisäämiseksi. Toimintamalleja kehitetään vuosina 2013–2014 kolmessakymmenessä pilotissa ympäri Suomen, ja kouluvuosi 2014–2015 on valtakunnallinen monipuolisten lukutaitojen teemavuosi, jolloin järjestetään alueellisia tapahtumia erilaisista laajojen tekstien teemoista. (Lukuinto 2014.)

Pilotit ovat koulu- ja kirjastopareja, joissa opettajat ja kirjastoammattilaiset työskentelevät yhdessä kehittääkseen toimintamuotoja 6–16-vuotiaiden lasten ja nuorten monipuolisten lukutaitojen kehittämiseen. Tavoitteena on kehittää kokonaisvaltainen Lukuintoyhteisö, jossa ovat kehitystyössä mukana opettajien ja kirjastojen lisäksi lapset ja nuoret sekä heidän vanhempansa. (Lukuinto 2014.)

Turun Lukuinto-pilottihankkeessa olivat mukana Turun kaupunginkirjasto ja Turun keskustassa sijaitseva Puolalan yhtenäiskoulu, jota käy yli 900 oppilasta luokilla 1.–9. Hanke kesti kevätlukukauden 2013 ja syyslukukauden 2013, ja osa menetelmistä jatkui vielä keväällä 2014. Lukuintoon osallistuivat Puolalan koulusta kaikki luokka-asteet ala- ja yläkoulusta. Turun hankkeen tavoitteet olivat mediakasvatusohjelman kehittäminen Turun koulujen ja kirjaston yhteistyöhön, uuden teknologian ja käyttäminen lukemisen ja kirjoittamisen taitojen omaksumisessa sekä lukukokemusten käsittelyssä, ja oppilaiden medialukutaidon parantaminen. Työryhmään kuului kirjaston informaattikon lisäksi viisi opettajaa alakoulusta ja kaksi yläkoulusta. Toiminnassa oli lisäksi mukana myös muita opettajia ja luokkia. (Puolalan koulu 2013, 3, 6; Turun Lukuinto 2014q.)

Puolalan koulun lisäksi medialukupiirissä, QR-koodikävelyssä ja virtuaalisessa kirjailijavierailussa oli mukana myös muiden koulujen oppilaita, ja kirjavinkkisarjakuvia ja -videoita tehtiin myös Sanataidekoulu Kratin oppilaiden kanssa. Käytössä olivat silloinkin Lukuinto-ohjelman tarjoamat resurssit, kuten iPad-laitteet.

4 MEDIAKASVATUKSEN MENETELMÄT LUKUINNOSSA

Lukuinto-hankkeessa kehitettiin Turun kirjaston ja Puolalan koulun yhteistyönä yhteensä kaksikymmentä eri toimintamallia. Näistä 14 on kuvattu tässä mediakasvatuksen menetelminä. Kuvattaviksi tulevat menetelmät on valittu sillä perusteella, että ne ovat uusia menetelmiä kirjastoissa, liittyvät olennaisesti kirjaston mediakasvatustoimintaan ja kirjasto oli niissä mukana.

Muut kuusi menetelmää olivat välineellisiä hankkeen toteuttamisessa (hankeblogi), jo ennestään perinteistä toimintaa kirjastossa (satutunnit) tai koulussa (kirjakirppis), toistoa kirjaston aiemmin toteuttamasta ohjelmasta (kirjavinkkari Leena Turusen murrerunokylpy), tai kirjaston henkilökunta ei osallistunut niihin (käsin piirretyt sarjakuvat). Yksi toimintamalli oli sinänsä hyvin mielenkiintoinen ja pitkäkestoinen, mutta en katsonut sen kuuluvan mediakasvatuksen alueeseen, nimittäin lukudiplomien kehittäminen. Siinä neljä luokkaa kokeili lukudiplomin suorittamista ilman valmiita kirjallistoja. Lukeminen perustui oppilaiden omiin kirjavalintoihin, jolloin painottui itseä kiinnostavan lukemisen etsiminen, mutta kirjojen lukemisesta sai kuitenkin tehtyä lukudiplomisuorituksen.

Osa kuvaamistani 14 toimintamallista on syntynyt opettajien toiveista ja osa kirjaston ideoista. Jotkin menetelmistä olivat kertaluontoisempia, kuten virtuaalinen kirjailijavierailu, ja osa sellaisia, että ne voisi toteuttaa jatkuvana toimintana kirjaston koululaisryhmäkäyntien yhteydessä, kuten kirjavinkkivideotyöpajat. Keskityn jatkuvaan toimintaan soveltuviin menetelmiin, ja muiden osalta menetelmäkuvaus painottuu arviointiin: miksi toiminta ei sovellu jatkuvaluonteiseen käyttöön, millä ehdoin se olisi toistettavissa ja miten sitä ehkä voisi kehittää toimivammaksi.

Menetelmäkuvaukset perustuvat Turun Lukuinnon blogissa projektin aikana julkaistuihin menetelmäkuvauksiin. Blogissa julkaistiin projektin keston aikana oppilaiden töitä, ja niiden yhteydessä kerrottiin miten ne syntyivät. (Lukuinto Turku 2014a.)

Kuvauksissa mainitaan luokka-asteet joilla menetelmää voi soveltaa, tarvittavat välineet, toteuttamiseen käytetty aika, ohjaajien määrä, oppimistavoitteet, menetelmän sanallinen kuvaus ja arviointi.

4.1 Alakoulun menetelmät

4.1.1 Elokuva-arvostelut videoina

Turun koululaiset käyvät Kulttuuripolku-ohjelman mukaisesti elokuvissa 2. luokalla. Puolalan 2.-luokkalaiset kävivät keväällä 2013 katsomassa elokuvan Ella ja kaverit. Elokuvesta piirrettiin ja kirjoitettiin koulussa. Teksteistä ja kuvista muokattiin ryhmissä videot. Elokuvakäynnin purkamiseen ja koulun elokuvakasvatukseen saatiin näin uudenlainen tapa. (Lukuinto Turku 2014h.)

Samalla opeteltiin käsikirjoituksen tekoa. Omista teksteistä yhteistä käsikirjoitusta muokatessa oppilaille tuli käsitys siitä, että kerran kirjoitettu teksti ei ole valmis vaan sitä muokataan eteenpäin. Videon teossa kertaalleen jo kirjoitetusta muokattiin äänitettäväksi sopiva versio ja mietittiin eri oppilaiden repliikkien järjestystä. Opettajien toiveena olikin projektin puitteissa opettaa 1.–2. luokan oppilaille prosessikirjoittamista. Toisen luokan lisäksi malli olisi sovellettavissa miltei tahansa alakoulun luokalle 1.–6.

Samalla kun opittiin arvioimaan elokuvaa, saatiin myös käsitys elokuvan tuottamisesta kuvaamalla ja käsikirjoittamalla omaa videota.

Välineinä käytettiin iPadeja, joilla kuvaaminen, äänittäminen ja videon editointi tapahtuu samalla laitteella. iPadit olivat Turun opetustoimen Tietokone opetuksessa (TOP) -keskuksen Yhteisöllisyys, koulu ja älykkäät palvelut -hankkeen laitteita, jotka olivat Puolalan koulun käytössä kyseisellä viikolla (YKÄ 2014). Ohjaajina toimi opettajan ja kirjaston informaatikon lisäksi YKÄ-hankkeen koordinaattori Salla Sissonen, ja videot valmistuivatkin joutuisasti yhden oppitunnin aikana. Videoiden katsominen yhdessä vei vielä osan toisesta oppitunnista.

Etukäteen luokissa oli tosin käytetty aikaa sekä jokaisen oppilaan tehdessä omat tekstinsä ja piirroksensa, että ryhmän yhteisen käsikirjoituksen tekoon.

Menetelmän arviointi

Toimintamenetelmä on onnistunut, ja siinä toteutuu mediakasvatuksen monta tasoa elokuvan tulkinnasta ja arvioinnista omaan tuottamiseen. Kuten Kupiainen ja Sintonen (2011, 14) toteavat, mediakasvatuksessa parhaimmillaan yhdistyvät kriittinen tulkinta ja luova tuottaminen. Menetelmän käyttöä kirjastotyössä rajoittaa kuitenkin sen vahva sidos luokkien elokuvakäynnin ajankohtaan. Aikataulu tulisi sovittaa kirjaston, koulun ja elokuvateatterin aikatauluihin, eikä toiminta voi kovinkaan helposti pyöriä kouluvuoden ympäri.

4.1.2 Draamatyöpajat

Draamatyöpajat kuuluivat Puolalan koulun opettajien ideoimiin toimintamuotoihin. Työpajat toteutettiin koululla 3.-luokkalaisten omissa luokissa, mutta kirjaston henkilökunta vastasi toteutuksesta. Mediainformaatikon lisäksi työpajoja oli suunnittelemassa ja toteuttamassa kirjastoalan opiskelija Miitu Makkonen, jolla on kokemusta draamakasvatuksesta.

Draamatyöpajaa varten oli valittu eläinaiheisia satuja ja runoja, joiden pohjalta tehtiin lämmitteleviä draamaharjoituksia ja valmistettiin lopuksi ryhmissä pienet esitykset. Draamatyöpajan kesto oli 2 oppituntia (ja lisäksi välitunti tuntien välissä).

Harjoituksissa käveltiin aluksi vapaasti ympäri huonetta ilmentäen eri tunnetiloja, muodostettiin tuhatjalkainen kädet toisen olkapäällä ja liikuttiin taas eri tavoin yhdessä (Löyttyniemi 2003, 31). Sitten pelattiin eläinmuistipeliä, jossa lapsille jaettiin eläinrunot ja jokainen liikkui itselle osuneen eläimen tavoin, etsien parinsa liikkumisen ja ääntelyn perusteella (Liukko 1998, 100). Sen jälkeen jakauduttiin kolmeen ryhmään, ja toiset tekivät kuvanveistäjinä toisista oppilaista patsaan asetellen heidät sopiviin asentoihin (Vehkalahti 2006, 104). Seuraavaksi

tehtiin kone-harjoitus, jossa muodostettiin ryhmänä kone niin että oppilas kerrallaan alkoi tehdä jotain liikettä ja ääntä (emt., 143). Lopuksi harjoiteltiin ja esitettiin ryhmissä pienet esitykset teksteinä Jukka Itkosen satu ”Vuohet” (kirjasta Sorsa norsun räätälinä), Reetta Niemelän proosaruno ”Pesukarhu” (kirjasta Makkarapiruetti) ja Aisopoksen satu ”Aurinko ja tuuli”.

Opettaja oli tarpeellinen kolmas ohjaaja ryhmiin jakautuessa, sillä harjoitteluvaiheessa piti jakautua kolmeen tilaan (kuten koulun käytävälle) ja jokaisen ryhmän mukana oli hyvä olla yksi aikuinen.

Menetelmän arviointi

Oppilaiden teksti- ja kirjallisuuskäsitys laajeni ja työpaja opetti oppilaille ryhmätyötaitoja ja draamalukutaitoa. Oppilaat kirjoittivat draamapajan jälkeen kirjoittamissaan teksteissä oppineensa ”toimimaan ryhmässä” ja ”eläytymään paremmin” (Lukuinto Turku 2014g). Draamatyöpajat onnistuivat hyvin, kun kirjastolta oli mahdollisuus viedä rekvisiitta ja esitysten teksteinä toimivat kirjat koululle ja etäisyys kirjastolta koululle oli lyhyt. Sen sijaan menetelmää on vaikeampi laajentaa muille Turun kouluille. Lisäksi draamakasvatuksen yhteys mediakasvatuksen keskeisiin sisältöihin jää ohueksi. Myös kirjaston toiminnassa draamakasvatus on marginaalista. Draamatyöpajojen luontevaa yhteyttä kirjastoon kehitettiin edelleen myöhemmin toteutetuissa tarinadraamatyöpajoissa.

4.1.3 Oppilaat reporttereina

Neljännän luokan oppilaat kuvasivat iPadeilla kirjastolla järjestetyn Anni Polva -palkinnon jakotilaisuuden, haastattelivat voittajaa ja arvostelivat voittajakirjan (Lukuinto Turku 2014e). Anni Polva -kirjallisuuspalkinto jaetaan joka toinen vuosi suomenkieliselle, korkeatasoiselle lasten tai nuorten sarjakirjalle, ja sitä on vuodesta 2007 jakanut Lounais-Suomen kirjailijat ry (Lounais-Suomen kirjailijat 2014).

Tilaisuus järjestettiin joulukuussa viikolla, jolloin lainassa olivat Lukuinto-ohjelman iPadit. Neljäsluokkalaiset harjoittelivat kerran iPadeilla kuvaamista kirjastolla opettajan johdolla, ja itse tilaisuuden aikana he kuvasivat tilaisuudesta ohjeen mukaan joko valokuvia tai videoita 2–3 oppilaan ryhmissä, käyttäen kirjastovierailuun aikaa vajaan kaksi tuntia. Yksi ryhmistä kuvasi tilaisuuden jälkeen voittaja Netta Walldénin haastattelun, ja aikaa kului myös haastatteluvuoron odottamiseen, sillä paikalla oli paljon muitakin toimittajia.

Opettajan lisäksi yksi ohjaaja kirjastolta oli varsin riittävä, ja ohjaaja pystyi samalla hoitamaan myös muita tilaisuuden järjestelyihin liittyviä tehtäviä.

Menetelmän arviointi

Neljännen luokan lisäksi menetelmä sopisi sellaisenaan sovellettavaksi 3.–9.-luokkalaisille, mutta se on kuitenkin kertaluontoinen ja riippuvainen uutisoitavista tilaisuuksista ja järjestäjien suosiollisuudesta nuorille toimittajille. Lounais-Suomen kirjailijat huomioi järjestänä nuoret toimittajat erinomaisesti. Uudelleen toteutettaessa pitäisin kuitenkin etukäteen yhden ohjetunnin toimittajina toimivalle luokalle, kävisin läpi kuvaamisen perusteita ja haastattelutekniikkaa, sekä harjoittelisin kuvaamista yhdessä.

Verrattuna pelkkään tilaisuuden yleisönä toimimiseen oppilaille jää kirjallisuuspalkinnon jakaminen tällä tavoin paremmin mieleen. He näkivät paikalla median edustajia ja havainnoivat heidän toimintatapojaan ja oppivat mitä kaikkea toimittajan työhön voi kuulua, odottelusta kirja-arvostelun kirjoittamisen työläyteen.

4.1.4 Medialukupiiri

Medialukupiiri toteutettiin yleisölle avoimina tapaamisina kirjastolla. Tavoitteena oli saada paikalle erityisesti 4.–6.-luokkalaisia ja heidän vanhempiaan ja tutustua yhdessä kriittisinä lukijoina erilaisiin lasten käyttämiin medialajeihin.

Medialukupiiri kokoontui kerran kuussa torstai-iltaisin, yhteensä neljä kertaa syyskuusta joulukuuhun. Ajankohta, illalla kello 18.00–19.30, valittiin siten, että perheet ehtisivät mukaan töiden ja illallisen jälkeen. Tapaamiskerrat päätettiin koota erilaisten sisällöllisten teemojen ympärille pikemmin kuin eri medialajien. Joka kertaan pyrittiin sisällyttämään myös toiminnallinen osuus, jossa lapset ja vanhemmat yhdessä pääsivät tekemään jotain mukavaa yhdessä.

Ensimmäisellä kerralla teemana olivat harrastukset ja tiedonhaku. Paikalla oli tanssia harrastava nuori kertomassa harrastuksestaan ja osallistumisesta television tanssikilpailuun, jonka jälkeen tehtiin nettitiedonhakua harrastuksista. Toisen kerran teemana oli sarjakuva, ja silloin kuunneltiin sarjakuvavinkkausta ja keskusteltiin ovatko sarjakuvat oikeaa lukemista, sekä tehtiin omat valokuvasarjakuvat iPadeilla ja Strip Designer -sovelluksella. Kolmannella kerralla aiheena oli musiikki, ja musiikkiosastoon tutustumisen sekä verkon musiikkipalveluista ja tekijänoikeuksista puhumisen lisäksi pidettiin levyraati. Aikuiset ja lapset antoivat pisteitä toistensa valitsemille kappaleille. Neljännellä kerralla teemana olivat netti ja pelit, ja Mannerheimin lastensuojeluliiton luennoitsija kertoi netin turvataidoista ja sosiaalisesta mediasta, sekä lopuksi kokeiltiin netin minipelien pelaamista yhdessä. (Lukuinto Turku 2014i.)

Menetelmän arviointi

Kirjastolta piiriä oli suunnittelemassa ja toteuttamassa kaksi henkilöä, ja lisäksi yhdellä kerralla mukana oli aikuisten tieto-osaston kirjastonhoitaja, yhdellä musiikkikirjastonhoitaja ja yhdellä sarjakuvavinkkari. Lisäksi kahdella kerralla oli mukana ulkopuolinen luennoitsija. Osallistujia oli kertaa kohden 7–8, nettiä ja pelejä käsitellyt kerta oli suosituin 16 osallistujalla. Vaikka pieni ryhmäkokoko sopi hyvin toiminnallisen osuuden toteuttamiseen, osallistujamäärää pidettiin liian pienenä työmäärään ja panostukseen nähden. Osallistujien tavoittaminen mm. sosiaalisessa mediassa oli työlästä. Lisäksi suurin osa osallistujista tuli Puolalan koulun vanhemmista Lukuinto-hankkeen myötä. Siksi piiriä päätettiin olla jatkamatta ainakaan heti keväällä 2014 nyt toteutuneessa muodossa.

4.1.5 Kirja-arviot Vinski-lehteen

Toinen viidensistä luokista, jotka tekivät kirjavinkkisarjakuvia, osallistui myöhemmin projektiin, joka toteutettiin yhteistyössä lasten kirjallisuuslehti Vinskin kanssa. Oppilaat kirjoittivat kirja-arvostelut Vinskin numeroon 1/2014 sekä tekivät samoista kirjoista nettiin videot, jotka liitettiin QR-koodeina lehteen arvostelun yhteyteen ja tarroitettiin kirjaston kirjoihin. (Lukuinto Turku 2014d.)

Vinskin toimitussihteeri listasi viisi kirjaa, joista lehti toivoi arvostelua, ja lähetti arvostelukappaleet. Kirjastosta varattiin kirjoja niin paljon, että kaikille oppilaille riitti lukukappale. Opettajan johdolla luokka oli käynyt läpi arvostelun piirteitä ja jokainen oli kirjoittanut arvostelutekstin. Informaatikko ohjasi videoiden teon koululla kolmen oppitunnin mittaisessa työpajassa. Opettajan osallistuminen työpajaan oli tarpeen erityisesti, jotta koulun eri tiloja voitiin käyttää kuvauksiin.

Menetelmä soveltui erinomaisesti viidennelle luokalle, mutta sen voisi toteuttaa myös kuudennelle luokalle tai yläkoulussa. Käytössä oli kuusi koulun omaa iPad miniä, yksi jokaiselle ryhmälle. Videot toteutettiin iMovie-sovelluksella ja yksi ryhmä käytti lisäksi iMotion HD:tä animaation tekoon. iMotion HD -sovelluksen kohdalla tuli ongelma, sillä koulun laitteista ei yllättäen tuota sovellusta löytynyt-kään. Ongelma ratkaistiin ottamalla käyttöön informaatikon oma iPad.

QR-koodeja, joista voi omalla älylaitteella avata koululaisten työn verkossa, on tarroitettu kokeilumielessä Turun pääkirjaston lasten- ja nuortenosaston kirjoihin lokakuusta 2013. Koodeja on avattu verraten vähän, 1–16 kertaa per koodi, mutta nimekkeitäkään ei vielä ole paljon eikä koodeista ole juuri tiedotettu. Vinski-lehden jutussa koodeista kerrottiin ensimmäistä kertaa laajemmin (Niemi 2014).

Menetelmän arviointi

Projekti oli monitasoinen ja antoi oppilaille eväitä lehden toimituksen työhön, arvostelun kirjoittamiseen, videotuotantoon, adaptaation tekemiseen kirjasta,

käsikirjoittamiseen ja lukemisen valintaan. Viidesluokkalaiset kuvasivat luovasti omia luokkakavereitaan näyttelemässä kirjan henkilöitä, mikä ehkä johtui siitä, että he olivat jo aiemmin toteuttaneet sarjakuvat samaan tapaan. Projekti oli kuitenkin enemmän kertaluonteinen, eikä sitä voi toteuttaa lukuvuoden aikana monta kertaa, eiväthän kaikkien arvostelut mahdu lehteen. Videoita kylläkin voisi tehdä, ja Vinskiin voi lähettää linkkejä niihin.

4.1.6 Tarinadraamatyöpajat

Tarinadraamatyöpajat toteutettiin syyskuussa 2013 osana sanataideviikon ohjelmaa. Tarinadraamassa 6.-luokkalaiset ja 2.-luokkalaiset etsivät tekstejä kirjastolta ja kokosivat, harjoittelivat ja esittivät niistä ryhmissä pienet esitykset. Kyseessä oli kevään draamatyöpajojen jatkokehittely kirjasto- ja lapsilähtöisemmäksi.

Kuudesluokkalaisten työpaja kesti kolme oppituntia. Ensimmäisellä oppilaat tulivat kirjastolle ja jakautuivat kolmeen ryhmään, jotka liikkuvat pisteestä toiseen. Yksi ryhmä etsi lasten- ja nuortenosastolta kirjoja, joista jokainen haki joko hahmon, keskustelun tai tapahtuman. Toinen ryhmä valitsi kirjaston pienessä pelihuoneessa tarinalle sopivan alun ja tapahtumapaikan. Kolmas ryhmä tutki rekvisiittavarastoa. Toisella tunnilla koottiin aineksista käsikirjoitus ja harjoiteltiin esityksiä, ja kolmannella tunnilla pidettiin kenraaliharjoitukset ja esitettiin syntynyt esitys muulle luokalle. (Lukuinto Turku 2014o.)

Kakkosluokkalaiset eivät liikkuneet paikasta toiseen kirjastolla, vaan ensimmäinen tunti pidettiin kirjaston kokoustilassa, jossa jakauduttiin ryhmiin, valittiin tapahtumapaikka ja siihen sopiva rekvisiitta, ja sen jälkeen käytiin osastolla etsimässä esitykseen hahmoja kirjojen kansikuvista.

Menetelmän arviointi

Kakkosluokkalaisten käsikirjoituksen koostaminen ja hahmottaminen erilaisista aineksista oli haastavampaa, ja tarinadraama sopiikin parhaiten 5.–6.-

luokkalaisille. Ohjaajia olisi ollut hyvä olla ainakin kolme, eli työpari kirjastolta opettajan lisäksi, jotta jakautuminen tarpeeksi pieniin ryhmiin onnistuisi. 4–5 oppilaan ryhmä osoittautui parhaaksi ryhmäkooksi (Lukuinto Turku 2014p). Kolme oppituntia oli myös lyhyt aika esityksen valmistamiseen, ja neljäs oppitunti harjoitteluun sekä pidempi aika kirjojen etsimiseen olisi ollut tarpeen.

Tavoite draamakasvatuksen luontevasta yhteydestä kirjaston aineistoihin toteutui hyvin tarinadraamassa, mutta se ei vielä tee siitä kirjaston mediakasvatuksessa keskeistä toimintamuotoa. Oppilaiden kirjastokäsitys toivottavasti laajeni ja he oppivat katsomaan kirjoja dramaturgin silmin, materiaalina esityksen tekoon. Miksei muunkin oman tuotoksen, kuten esitelmän tai videon. Oppilaat oppivat paljon yhteistyötaidoista ja ryhmätyön tekemisestä. ”Opin kauheasti yhteistyöstä”, kirjoitti kakkosluokkalainen (Lukuinto Turku 2014o). Kuudesluokkalainen kommentoi työpajaa: ”Opin, että lyhyessäkin ajassa voi tulla pieni näytelmä, mutta myös hauska” (Lukuinto Turku 2014p).

4.2 Yläkoulun menetelmät

4.2.1 QR-koodikävely

Pääkirjaston tutustumiskierroksella 7. luokan oppilaat tunnistivat QR-koodeista avautuvia historiallisia valokuvia ja ottivat omia kuvia samoista paikoista nykyisellään. Kirjastokävely kuuluu kirjaston yläkoululaisille tarjoamaan Kulttuuripolku-ohjelmaan (Turun kaupunginkirjasto 2014). QR-koodien avulla yhdistettiin historiapainotteiseen kirjastokävelyyn uutta teknologiaa. Oppilaille annettiin iPad minit, joilla he saivat skannata eri puolille kirjastoa sijoitettuja QR-koodeja ja avata niistä historiallisia valokuvia kirjastolta. Kuvista muodostui kirjastolle suunnistusreitit pisteet siten, että oppilaiden piti tietää tai arvata, mistä päin nykyistä kirjastoa kuva oli otettu, ja löytää oikealle paikalle. Siirtyminen tapahtui ryhmässä, ja kuvan esittämästä paikasta kuultiin tarkemmin kävelyn vetäjän kertomana. Sitten oppilaat saivat ottaa iPadilla kuvia paikasta sellaisena miltä se näyttää nykyään. (Lukuinto Turku 2014j.)

Aikaa kului suunnitellut 45 minuuttia. Vetäjiä oli hyvä olla kaksi, joista toinen auttoi laitteiden käytössä ja niiden jakamisessa oppilaille ja toinen vastasi kierroksen historiasisällöstä. Laitteiden käytössä avustamaan sopisi kuitenkin myös esimerkiksi kirjastoharjoittelija.

Menetelmän arviointi

Mediakasvatuksellisena sisältönä oli valokuvaus ja QR-koodien käyttö, jonka sisältämä lisätyn todellisuuden elementti yhdistyi kierroksessa hienosti paikalliseen kirjastohistoriaan ja kirjastonkäytön opetukseen. Työmäärä kerran suunnitellun kierroksen toteuttamisessa pysyy silti kohtuullisena. Kierrokseen voisi vielä lisätä kirjastonkäytön opetusta 7.-luokkalaisille hyödyllisistä teemoista, kuten tiedonhaku, aikuisten osaston käyttäjäksi siirtyminen ja kirjaston tapahtumat. Menetelmä sopii sovellettavaksi 5.–9.-luokkalaisille.

4.2.2 Runoluokkakuva

Runoluokkakuvaa oli tekemässä kaksi 7. luokkaa. He kirjoittivat runomuotokuvia luokkatovereistaan ja tekstit koottiin yhteen runomuotoiseksi luokkakuvaksi. Tekstit kehystettiin ja asetettiin vitriineihin koulun käytävällä ja äidinkielen luokassa, lisäksi ne ovat esillä Turun Lukuinnon blogissa kuvagalleriana (Lukuinto Turku 2014l ja 2014m).

Runomuotokuva on Kirjoittajaryhmä Tapiirin (2014) kehittämä konsepti, jossa runoilija katsoo runon kohteena olevaa ihmistä parikymmentä minuuttia ja kirjoittaa kohtaamisen pohjalta runon, jonka kohde saa lopuksi itselleen.

Oppilaille järjestettiin kahden oppitunnin mittainen työpaja, jossa aluksi lämmiteltiin täydentämällä aukkoruno luokan eteen kutsuttuun vapaaehtoiseen sopivila sanoilla. Aukkoruno on runon runko, jossa osa sanoista on korvattu viivoilla, joihin sitä täyttävän tulee keksiä sopiva sana. Sitten jokainen sai täydentää aukkorunon paristaan. Sen jälkeen oppilaat kuvittelivat itsensä joksikin paikaksi, ja

jokainen kirjoitti runon haastatellen toista tämän paikasta. (Lukuinto Turku 2014k.)

Nämä paikka-metaforaan ja aukkorunoon nojaavat harjoitukset tekivät runon kirjoittamisesta hieman helpompaa kuin kirjoittaminen vapaasti havainnoista ilman harjoituksen tarjoamia tukirakenteita. Myös se edisti runoluokkakuvan syntyä, että oppilaat olivat käsitelleet opettajan johdolla etukäteen usean oppitunnin ajan syventävästi runoutta ja lukeneet erityyppisiä runoja. Siitä huolimatta menetelmä sopisi sovellettavaksi muillekin 7.-luokkalaisille, jotka ovat juuri sopivassa murrosvaiheessa pohtiessaan omaa identiteettiään yläkouluun siirryttäessä. Menetelmässä ei tarvita erityisiä välineitä, vaan paperi ja kynä riittää, ja se on helppo toteuttaa koululuokassa tai kirjastolla, kun vain on käytettävissä rauhallinen paikka. Yksi ohjaaja riittää, mutta on hyvä jos hänellä on kokemusta runomuotokuvasta tai kirjoittamisen ohjaamisesta.

Menetelmän arviointi

Mediakasvatuksen kannalta runoluokkakuvaa opettaa viestin välittämistä ja vastaanottamista ja siihen liittyviä tunteita. Olisi kuitenkin hyvä kehittää vielä lisää menetelmän yhteyttä mediataitoihin ja nimenomaan kirjaston mediakasvatukseen. Yhteys voisi ehkä vahvistua runojen julkaisumuodon tai tekstilajien käsittelyn kautta. Luokan oma runokirja tai -lehti voi sekin olla media. Runot voi vitriiniin kehystämisen sijaan yhtä hyvin koota käytävän ilmoitustaululle tai niistä voisi tehdä yhteisen videon.

4.2.3 Yläkoululaiset mediavinkkareina

Mediavinkkauksissa 8.-luokkalaiset valitsivat jonkin pelin, kirjan, lehden, soveluksen, elokuvan tai tv-ohjelman ja esittelivät sen muulle luokalle. He koettivat saada luokkatoverinsa innostumaan vinkkaamastaan mediasisällöstä, mutta tehtävänä oli myös eritellä sen huonoja puolia kriittisesti. Vinkkauksen sai toteuttaa yksin tai parin kanssa, ja sitä tuli mielellään havainnollistaa jotain ha-

vaintomateriaalia käyttämällä, esim. kuvin, kirjan tai lehden avulla, näyttämällä verkkosivustoja tai trailereita. (Lukuinto Turku 2014s.)

Mediavinkkaus teki yhteensä neljä kahdeksatta luokkaa, ja mukana oli kaksi äidinkielenopettajaa. Työ alkoi ohjetunnilla, jolloin oppilaat saivat ohjeet mediavinkkauksen tekemiseen ja esityksen keston, ja kirjaston työntekijä vinkkasi esimerkinomaisesti muutamia mediasisältöjä. Aiheen valintaa helpottamaan tunnilla pidettiin aivoriihi, jossa suurille papereille kirjoitettiin ryhmissä mahdollisimman paljon oppilaiden käyttämiä mediasisältöjä, jonka jälkeen valittiin aiheet, jotka olisivat muille uusia. Osa oppilaiden esityksistä videoitiin. (Närvä 2013, 14–15, Liite 3.)

Riikka Närvä (2013) on kuvannut ja tutkinut mediavinkkausten toteutusta tarkemmin opinnäytetyössään Yläkoululaiset mediavinkkareina – mediakasvatusta kirjaston ja koulun yhteistyönä. Opettajien haastattelujen ja oppilaskyselyn pohjalta Närvä (emt., 30) toteaa, että mediavinkkaus on toimiva mediakasvatuksen tapa, josta oppilaat ja opettajat pitivät. Tutkimuksen mukaan menetelmää tulisi kehittää siten, että aiheen valinnalle olisi enemmän aikaa, palautteen antamista kehitettäisiin ja kriittisyyteen ja tekijänoikeuksiin kiinnitettäisiin enemmän huomiota (emt., 30–33). Toinen opettaja olisi myös ollut valmis toteuttamaan mediavinkkauksen luokilleen saatuaan vain ohjetunnin kirjastolla (emt., 23). Tätä tapaa luultavasti tullaankin toteuttamaan jatkossa.

Menetelmän arviointi

Mediavinkkaus sopii hyvin osaksi 8.-luokkalaisten äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta, koska silloin on tyypillisesti äidinkielen opetussisällöissä käsitelty eri medialajeja. Se on kuitenkin sovellettavissa myös seitsemännelle tai yhdeksännelle luokalle. Mediavinkkausten toteutuksessa yläkoululaiset oppivat eri medialajien sisällöstä, niiden kriittisestä tarkastelusta ja puhe-esityksen tekemisestä. Välineiksi riittivät tavalliset koululuokan esitysvälineet, ja opettajan lisäksi yksi ohjaaja kirjastolta.

4.2.4 Verkkokirjaston opastus QR-koodisuunnistuksena

Osana Turun Lukuinto-hanketta neljä luokkaa kokeili lukuvuoden 2013–2014 ajan koulun perinteisen lukudiplomin suorittamista ilman kirjalistoja. Kirjalistat vanhentuvat nopeasti, ja hankkeessa pohdittiin listojen päivittämistä yhteistyössä kirjaston kanssa, mutta päädyttiin lopulta kokeilemaan kirjaslistoista luopumista ja katsomaan miten oppilaat itse löytävät mieleistään luettavaa. Kokeiluun osallistuneille luokille tarjottiin kirjastolla Lainaa kirjastotäti -tunti, jolla kirjastonhoitaja keskittyi oppitunnin ajan vastaamaan luokan kysymyksiin ja etsi oppilaiden kanssa luettavaa, ja opastus Vaski-verkkokirjastoon.

Kokeiluun osallistuvalle 8. luokalle Vaski-verkkokirjaston opastus tarjottiin QR-koodisuunnistuksena valtakunnallisesta Lukuinto-ohjelmasta lainassa olleilla iPad mineillä. Oppilaat etsivät Vaski-verkkokirjastosta vastauksia kaunokirjallisuutta koskeviin kysymyksiin ja opettelivat käyttämään verkkokirjaston haukominaisuuksia monipuolisesti. Kysymyksen vastauksena selvisi aina seuraava kirja, joka oppilaiden piti etsiä hyllystä. Kirjan kanteen teipillä kiinnitetyn QR-koodin skannattuaan oppilaat näkivät seuraavan kysymyksen tekstin. Suurin osa tehtävistä koski nuortenosaston kirjoja, mutta viimeiset tehtävät johtivat aikuisten kaunokirjallisuusosaston aineistoihin.

Tarkoitus oli aluksi käyttää Socrative-sovellusta, jonne informaatikko oli tehnyt verkossa vastattavan monivalintakyselyn vaihtoehtoiseen. Ongelmat langattoman verkon kanssa estivät kuitenkin Socrativen käytön, ja lopulta päädyttiin vain suunnistamaan kirjastolla QR-koodista toiseen. iPadeja oli myös aluksi käytössä jokaiselle oppilaalle yksi, mutta verkko-ongelmien myötä siirryttiin tekemään tehtäviä pareittain tai kolmen hengen ryhmissä.

Aikaa kului yksi kaksoistunti, noin puolitoista tuntia. Ilman teknisiä ongelmia ja kysymysten lukumäärää vähentämällä tuntikin riittäisi. Ohjaajia olisi hyvä olla kaksi, jos halutaan että oppilaat käyvät sekä nuorten- että aikuisten osastolla, kun osastot ovat kaukana toisistaan kuten Turussa. Näin molemmissa paikoissa olisi saatavilla ohjausta. Välineinä olivat iPad minit ja niille asennetut sovellukset QR Reader ja Safari-verkkoselain, jonka kautta käytettiin Vaski-verkkokirjastoa.

Menetelmän arviointi

Kysymyksiä muuttamalla QR-koodisuunnistus olisi sovellettavissa 4.–9.-luokkalaisille. Tämänkertaisessa kokeilussa kahdeksaluokkalaisille valitut tehtävät olivat suurimmaksi osaksi liian vaikeita, ja osa oppilaista turhautui eikä jaksanut keskittyä. Vain yksi ryhmä ehti selvittää koko reitin annetussa ajassa. Kysymykset oli pääosin valittu Oulun kaupunginkirjaston (2014) mobiilitehtävistä, joista mukana oli monta lukiolaisille suunnattua tehtävää, ja osa kysymyksistä oli keksitty itse.

Tavoitteena QR-koodisuunnistuksessa oli oppia hakemaan tietoa verkkokirjastosta ja etsimään aineistoja hyllystä, erityisesti lukudiplomin suorittamiseen sopivaa, itseä kiinnostavaa kaunokirjallisuutta. Tavoitteessa onnistuttiin hyvin, mistä kertovat myös 8A-luokan vastaukset oppilaskyselyyn (ks. luku 5.2.6.). QR-koodien ja iPadien käyttöä kokeillaan jatkossa ainakin kirjaston Kulttuuripolku-ohjelmistoon kuuluvassa 4.-luokkalaisten Tietopolku-ohjelmassa, jossa oppilaat etsivät aineistoja lastenosastolta ja vastaavat niitä koskeviin kysymyksiin.

4.2.5 Digitalinat

Digitarinassa tai digitaalisessa tarinankerronnassa (digital storytelling) on kyse still-kuvien, kertojanäänien ja taustaaänten tai musiikin yhdistämisestä lyhyeksi audiovisuaaliseksi mediaesitykseksi. Yhdysvalloissa kehitettyä menetelmää käytettiin alun perin oman elämäntarinan kertomiseen, mutta sitä on sovellettu mediakasvatuksessa muihinkin kuin henkilökohtaisiin tarinoihin. (Kupiainen & Sintonen 2009, 143–145.)

Lukuinnossa tehtiin digitalinoita 9.-luokkalaisten kanssa englannin tunnilla. Aiheina olivat rauhankasvatukseen liittyvät aiheet sodasta, pakolaisuudesta, asepalveluksesta, rauhan symboleista ja kuuluisista rauhaa edistäneistä henkilöistä. Oppilaat saivat pareittain valita annetuista aiheista itseään kiinnostavan. Aiheet olivat lähellä Reijo Kupiaisen ja Sara Sintosen (2009, 157) 15–17-vuotiaille sopivina pitämiä ”globaaleja tarinoita” yhteiskunnallisista epäkohdista tai ihmisiä

maailmanlaajuisesti koskettavista ilmiöistä. Lisävärinsä digitarinan tekemiseen toi se, että ne tehtiin englanniksi ja töissä käytetty kieli arvioitiin muiden digitaalisen tarinankerronnan aspektien lisäksi.

Kaksi ohjaajaa, opettaja sekä informaatikko, oli sopiva määrä. Tekijänoikeuksien lisäksi projektissa tavoiteltiin mediatuotannon prosessin oppimista, sekä kuvaa ja sanaa yhdistävän multimodaalisen lukutaidon kehittämistä.

Menetelmän arviointi

Digitarinat olivat erinomainen oppitunti tekijänoikeuksiin, sillä valituista aiheista oli vaikea itse kuvata materiaalia. Oppilaat opastettiin ohjetunnilla etsimään ja käyttämään Creative Commons -lisensoitua materiaalia netistä ja merkitsemään tekijät oikein. Työkaluna toimi koulun atk-luokan koneilla valmiina ollut Windowsin Elokuvatyökalu (ent. Movie Maker), jonka käyttämisen ja materiaalin tallentamisen opettelu vei runsaasti aikaa. Tekniset ongelmat lisäsivät projektiin käytettyä aikaa suunnitellusta noin viidestä oppitunnista lähemmäs kymmentä oppituntia luokkaa kohti. iPadien käyttö, jolloin tallentaminen, kuvaaminen ja editointi tapahtuisi samalla laitteella, voisi lyhentää tarvittavaa aikaa, mutta digitarinan kaikkien aspektien läpikäyminen vie kyllä 4–5 oppituntia ja lisäksi tulee tehtäväksi jonkin verran kotitehtäviä. Aloitimme digitarinoiden tekoa myös 7A-luokan kanssa käyttäen koulun iPadeja, mutta kevään käytettävissä olleet oppitunnit eivät riittäneet työn loppuun saattamiseen. Pitkän keston takia digitarinamenetelmää ei ole suunniteltu käytettäväksi kirjaston koululaisryhmäkäynneillä ainaakaan toistaiseksi.

4.3 Ala- ja yläkouluun sovelletut menetelmät

4.3.1 Kirjavinkkivideot

Kirjavinkkivideoita tehtiin Lukuinnossa 7.-luokkalaisten, 3.-luokkalaisten ja Vinski-projektin (ks. luku 4.1.5.) yhteydessä 5.-luokkalaisten kanssa. Lisäksi videoita

tehtiin Sanataidekoulu Kratin 12–14-vuotiaiden oppilaiden kanssa. Videotyöpaja onkin sovellettavissa lähes kaikkiin peruskouluikäisiin alkuopetusta lukuun ottamatta. Videot tehtiin luetuista kirjoista käyttäen iPadeja ja iMovie-sovellusta.

7.-luokkalaisten kanssa käytössä olivat YKÄ-hankkeen iPadit ja heidän kanssaan videoitiin kirjavinkit Nälkäpeli- ja Baskervillen koira -kirjoista (Lukuinto Turku 2014r). Opettajan kanssa oli sovittu aiheiksi joko kirjan jännittävät kohtaukset tai henkilöhahmot. Ensimmäisten kuvausten jälkeen useimpia ryhmiä ohjattiin muokkaamaan käsikirjoituksensa haastattelun muotoon, jossa kirjasta kertominen videomuodossa on luontevaa. Työpajaan käytettiin noin neljä oppituntia, ja käsikirjoitus oli tehty sekä kirjat luettu etukäteen.

3.-luokkalaisten kanssa työskentelimme joulukuussa kolmen tunnin työpajassa kirjastolla Lukuinto-ohjelman laina-iPadeilla. Työpajaan osallistui luokan lisäksi aikuisia, kirjastohenkilökuntaa ja opettajia, ja kolmasluokkalaiset olivat aikuisia nopeampia työskentelemään (Lukuinto Turku 2014b). 5. luokan kanssa tammi-kuussa 2014 käytössä olivat koulun omat iPad mini -laitteet ja aikaa kului kolme oppituntia.

Ohjaajia oli 7.-luokkalaisten kanssa yhteensä kolme, opettajan ja informaation lisäksi YKÄ-hankkeen koordinaattori Salla Sissonen. Syksyyn mennessä menetelmä oli kehittynyt niin paljon, että pärjättiin hyvin kahdella ohjaajalla. Opettajaa tarvittiin edelleen pitämään huolta työskentelyrauhasta.

Menetelmän arviointi

Kirjavinkki-videotyöpaja onnistui hyvin ja se on toteutettavissa kirjaston jatkuvana toimintana myös jatkossa. Oppilaat oppivat mediatuotantoa ja videolukutaitoa, ja työpaja toimi vertaisvinkkauksen kautta myös lukemaan innostamisen menetelmänä.

Erityisesti kolmasluokkalaiset käyttivät videoissa paljon kirjojen kuvituksesta otettuja valokuvia. Jatkossa tuleekin kiinnittää enemmän huomiota tekijänoike-

uksiin ja ohjeistaa esimerkiksi välttämään kirjan kuvituksen käyttämistä omista videoissa, kuten Espoon kirjatraileri-projektissa on tehty (Peltonen 2014).

4.3.2 Kirjavinkkisarjakuvat

5.-luokkalaiset ja Sanataidekoulu Kratin 9–11-vuotiaat oppilaat tekivät kirjavinkkisarjakuvia lukemistaan kirjoista (Lukuinto Turku 2014c ja 2014n). Työhön käytettiin iPadeja ja Strip Designer -sovellusta, jolla valokuvien muokkaaminen sarjakuvan muotoon on helppoa. Sarjakuvia tekivät myös 7.-luokkalaiset, jotka tekivät englannin kielen kirjallisen työn sarjakuvina, teemana toisen kunnioittaminen ja erilaisuuden hyväksyminen (Lukuinto Turku 2014f).

Sarjakuvaa tehtiin 5.-luokkalaisten kanssa kolme oppituntia ja 7.-luokkalaisten kanssa kaksi oppituntia. 7.-luokkalaisten kanssa suunnitteluun käytettiin kahdesta kolmeen edeltävää oppituntia, joista ainakin kolmas tunti oli liikaa. Korkeintaan tunti suunnitteluun riittäisi, ja hyvin pärjättiin myös ilman erillistä suunnittelutuntia. Toisessa 5. luokassa kaikki oppilaat tekivät oman sarjakuvan, jolloin pullonkaulaksi aikataulussa muodostui sarjakuvien siirtäminen luokan tietokoneelle, jotta ne voitiin katsoa yhdessä videotykillä ja tallentaa esim. blogissa julkaisua varten. Parasta olisikin, jos työskentelyaikaa olisi aluksi pari tuntia ja kuvien katsominen tapahtuisi hieman myöhemmin, esim. ruokailun jälkeen, jolloin tallentamiseen jäisi aikaa tuntien välissä. Tai vaihtoehtoisesti oppilaat voivat tehdä sarjakuvia pienissä ryhmissä, jolloin siirrettäviä tiedostoja on vähemmän. Yksi ohjaaja oli riittävä.

Menetelmän arviointi

Kirjavinkkisarjakuva soveltuu 5. luokan lisäksi 3.–9. luokille. Menetelmässä yhdistyy kirjavinkkivideoiden tapaan hienosti lukemaan innostaminen ja mediakasvatus. Sarjakuvaa tehdessään oppilaat kehittävät multimodaalista lukutaitoaan, eli sellaisen tekstin lukemista ja tuottamista, jossa sekoittuu erilaisia mediamuotoja kuten kuvaa, tekstiä ja ääntä (Kupiainen & Sintonen 2009, 69). Sar-

jakuvat valmistuvat hiukan nopeammin kuin videot, sillä editointiprosessi on vähäisempi, joten se on helppo toteuttaa uudelleen.

4.3.3 Virtuaalinen kirjailijavierailu

Lukuinnossa oltiin mukana kokeilemassa Lukukeskuksen uutta virtuaalivierailukonseptia, jossa kirjailija välittää vierailun työhuoneestaan tai kotoaan koululle tai kirjastoon (Lukukeskus 2014). Turussa toteutettiin 2 vierailua: yksi alakouluille ja toinen yläkouluille. Alakoulujen vieras oli kirjailija Siri Kolu, joka tunnetaan erityisesti palkitusta Me Rosvolat -kirjasarjastaan (Otava 2014). Siri Kolun vierailua markkinoitiin 2.–5.-luokkalaisille sopivana. Yläkoulujen 7.–9.-luokkalaisille esiintyi kirjailija Seita Vuorela, joka on kirjoittanut nuorille mm. romaanit Karikko (2012), Usva (2009) ja Viima (2006) (WSOY 2014).

Vierailut toteutettiin niin, että osa luokista oli paikalla pääkirjaston Studioauditoriossa, jossa oli tilaa kahdeksallekymmenelle ihmiselle ja kirjailijoiden kirjoja oppilaiden lainattavaksi, ja osa otti yhteyden omasta luokastaan. Vierailuja tarjottiin ensisijaisesti Puolalan koululle, ja sen jälkeen muille Turun ala- ja yläkouluille. Vierailut päätettiin järjestää peräkkäin samana päivänä osana media-taitoviikon ohjelmaa.

Menetelmän arviointi

Kirjailijat saivat etäyhteydestä huolimatta luontevan yhteyden oppilaisiin. Etenkin Siri Kolun vierailu innosti alakoululaisia, jotka lainasivat myös paljon kirjoja. Ongelmat Studion äänentoistossa, joka katkaisi äänen kuuluvuuden säännöllisin välein, kuitenkin hankaloittivat esitystä. Yläkoululaiset olivat ehkä kriittisempiä teknisen sujuvuuden suhteen tai sitten eivät ikäryhmälleen tyypillisesti olleet yhtä aktiivisia. Vierailujen sijoittuminen samalle päivälle teki mahdottomaksi korjata ongelmaa, ja yhteyttä kannattaakin jatkossa aina testata kattavasti.

Siri Kolun vierailuun osallistui Studiossa kolme luokkaa ja omissa luokissaan neljä luokkaa, yhteensä 150 henkilöä. Seita Vuorelan vierailuun osallistui Studi-

ossa kolme luokkaa ja omassa luokassaan yksi luokka, yhteensä 84 henkilöä. Kirjaston kannalta osallistujamäärä oli paljon suurempi kuin mitä kirjailijavierailulle kirjaston suurimmassakaan yleisötilassa mahtuisi. Tulevaisuudessa virtuaalisten vierailujen järjestäminen on kirjastolle varteenotettava vaihtoehto, sillä sen kautta voidaan tavoittaa suuri määrä koululaisia. Vierailun tärkein oppimistavoite oli lukemaan innostaminen kirjailijaan tutustumisen kautta. Samalla oppilaat ja opettajat tutustuivat etäyhteyden käyttöön koulutyössä.

5 MEDIATAITOJEN OPPIMINEN LUKUINNOSSA

5.1 Oppilaskyselyn menetelmä ja toteutus

Lukuinto-hankkeessa toteutettiin kysely oppilaille tukemaan eri menetelmien arviointia. Menetelmänä käytettiin survey-tyyppistä kyselytutkimusta, jonka tulokset analysoitiin kvantitatiivisesti (Hirsjärvi, Remes & Pöntinen 2009, 134, 140). Vilka ja Airaksinen (2003, 60) toteavat, että toiminnallisessa opinnäytetyössä määrällisen tutkimuksen lähtökohtana ei ole vastausten vertailukelpoisuus, vaan se miten vastaukset suuntaavat tulevan tuotteen sisältöä.

Oppilaskysely mediataitojen oppimisesta Lukuinnossa toteutettiin samanaikaisesti Lukuinnon loppuraporttia varten tehdyn oppilaskyselyn kanssa tammi-kuussa 2014. Keväällä 2013 aloittaneet Lukuinto-pilotit ohjeistettiin loppuraporttinsa yhteydessä 31.1. toteuttamaan 6-sivuinen kysely toimintaan osallistuneille oppilaille. Oulun yliopiston Lukuinto-työryhmän toteuttamassa loppuraporttikyselyssä kysyttiin, miten oppilaat, heidän kaverinsa ja perheensä olivat osallistuneet Lukuinto-toimintaan, miten he käyttivät kirjastoa pilottikauden aikana ja miten he käyttivät laitteita (kännykkää, tietokonetta ja tablet-laitetta). Turussa kysely päätettiin jakaa osiin, koska 6-sivuinen kysely katsottiin pitkäksi etenkin alaluokkalaisille. Yksi luokka vastasi noin kahden sivun mittaiseen kyselyyn, ja kaikilta kysyttiin lisäksi perustiedot sukupuolesta ja luokasta sekä siitä, miten on osallistunut Lukuinto-toimintaan. Kysymyksen ”miten sinä olet osallistunut Lukuinto-toimintaan” monivalinta-vastausvaihtoehtojen (a–g) perään lisättiin Turussa monivalintavaihtoehdot Turun omista menetelmistä (h–s). (Liite 2.)

Samaan aikaan loppuraporttikyselyn kanssa oppilaat vastasivat itse laadittuun kyselyyn mediataitojen oppimisesta. Kysely koostui neljästä monivalintakysymyksestä, joiden vaihtoehtoista viimeinen oli avoin ”muuta, mitä?” -kysymys (Liite 1). Oppilaat saivat valita vaihtoehtoista niin monta kuin halusivat, tai jättää valitsematta yhtään. Lisäksi sain käyttööni myös oppilaiden vastaukset loppuraporttikyselyyn (Liite 2). Huoltajilta kysyttiin lupa oppilaiden kyselyvastausten käyttöön (Liite 3).

Kyselynä oli postikyselyn muoto, jossa kysely toimitettiin vastaajille tietyn organisaation kautta, tässä tapauksessa koulun (Hirsjärvi ym. 2009, 196). Vastaa-jiksi valikoituivat luokat, jotka olivat osallistuneet Lukuinto-toimintaan ja joiden opettajat olivat aktiivisia hankkeen työryhmässä. Opettaja jakoi kyselyn oppilaille, kysymykset käytiin yhdessä opettajan kanssa läpi ja niihin vastattiin tunnilla. Vastausprosentti kyselyyn vastanneiden luokkien oppilasmäärästä oli 87,5%. Vastausprosentti on tavanomaista korkeampi, kuten yleensäkin jonkin organisaation kautta toimitetuissa kyselyissä (emt., 196).

Mediataitojen oppimisen kyselyssä kysyttiin oppilaiden omaa arviota oppimistaan asioista koskien tiedonhakua, tekijänoikeuksia, mediatuotantoa, faktan, fiktion ja lajityyppien erottamista ja itseilmaisua. Näihin aihealueisiin päädyttiin kolmella kriteerillä: Ensinnäkin selvitettiin, miten mediakasvatustutkimuksessa on määritelty mediataitojen osa-alueet. Toiseksi katsottiin, mitkä mediataidot olivat keskeisiä Lukuinnossa käytetyissä mediakasvatusmenetelmissä. Kolmanneksi pyrittiin kysymään sellaisia asioita, jotka jopa 1.–2.-luokkalaisten olisi mahdollista ymmärtää.

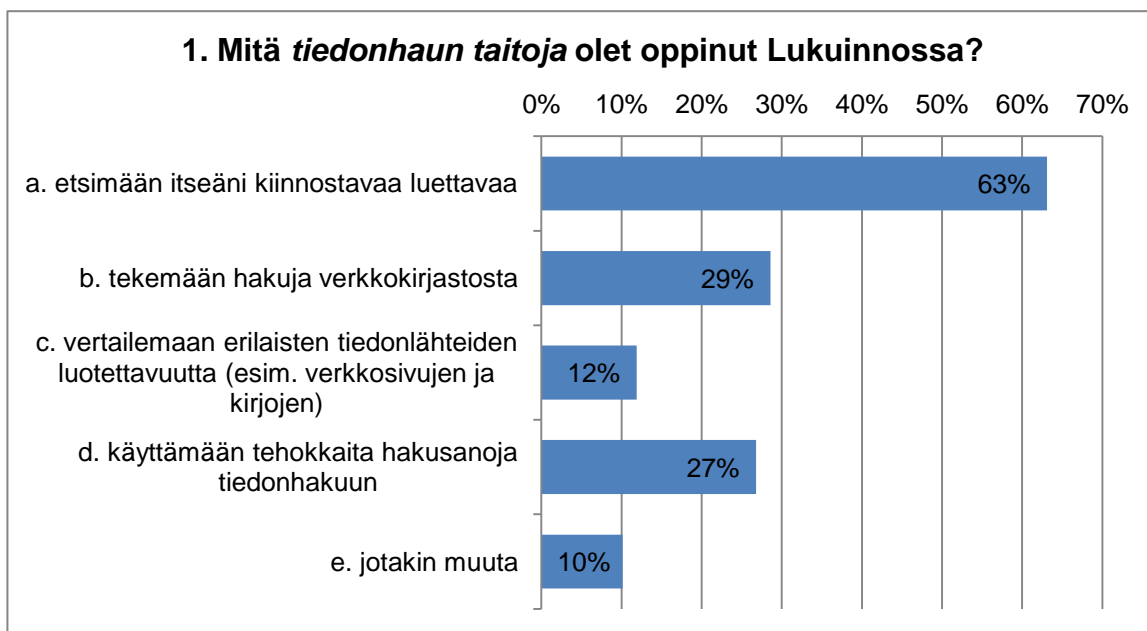
Pirjo Sallménin (2009, 15–21) mukaan kirjastojen mediakasvatuksessa keskeiset alueet ovat tiedonhaun ja -hallinnan taidot, medialukutaito, pelilukutaito, sosiaalisen median käyttö ja tekijänoikeudet. Anu Mustonen (2002, 55–59) puolestaan on määritellyt mediataitoja psykologian näkökulmasta. Mustosen mukaan keskeiset tiedolliset mediataidot ovat faktan ja fiktion sekä lajityyppien erottaminen, mainosten erottaminen toimituksellisesta aineistosta, median taustarakenteiden tuntemus, mediankäytön tekniset taidot, tiedonkäsittelyn ja -haun taidot sekä ilmaisutaidot. Näistä kyselyyn valittiin käsitteet, jotka ovat mahdollisimman lähellä vastaajien eli oppilaiden käyttämää kieltä (Tähtinen et al. 2011, 23). Lisäksi Lukuinto-hankkeessa ei esimerkiksi oppilaiden kanssa käsitelty pelejä, sosiaalista mediaa eikä mainoksia, joten oppilailta ei kysytty mainosten erottamisesta, pelilukutaidosta tai sosiaalisen median käytöstä.

5.2 Oppilaskyselyn tulokset

5.2.1 Mediataitojen oppiminen kaikilla vastanneilla

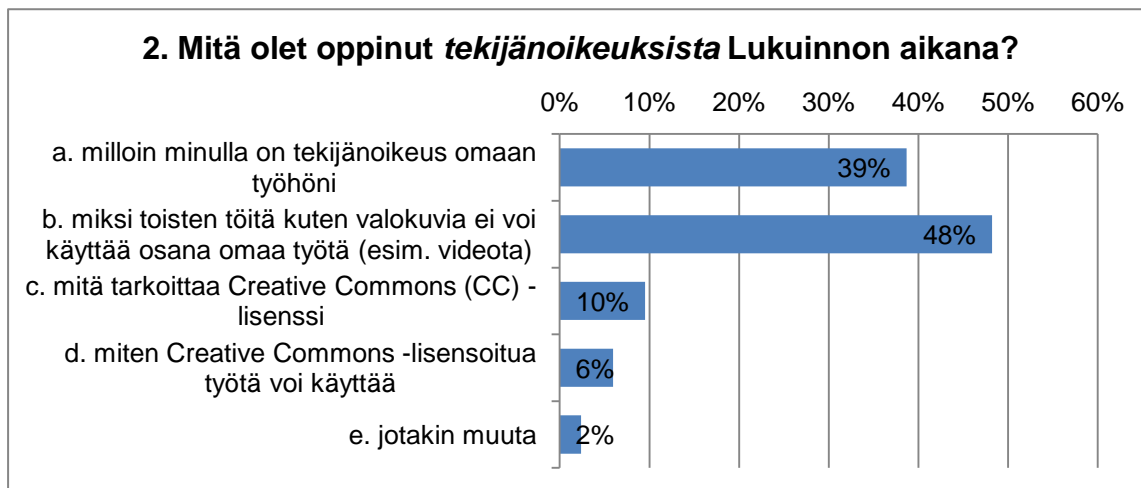
Kyselyvastaukset saatiin Puolalan yhtenäiskoulun yhdeksältä luokalta, luokilta 1B, 2D, 3–4D, 4C, 5B, 7A, 7B ja 8A. Kyselyyn vastasi yhteensä 168 oppilasta näiden luokkien yhteensä 192 oppilaasta.

Tiedonhaun taitojen oppimista koskevassa kysymyksessä (kuvio 1) suuri osa oppilaista (63 %) ilmoitti oppineensa etsimään itseään kiinnostavaa luettavaa. Vajaa kolmannes oppi tekemään hakuja verkkokirjastosta (29 %) ja käyttämään tehokkaita hakusanoja (27 %). Pienempi osa oppi tekemään hakuja verkkokirjastosta (12 %). Jotain muuta -vaihtoehdon valinneet ilmoittivat suurimmaksi osaksi taitoja, jotka eivät varsinaisesti ole mediataitoja, esimerkiksi kirjoittamaan ja lainaamaan kirjoja, tai mainitsivat toisin sanoin jossakin muualla kyselyssä kysytyn asian, kuten ”etsin kirjoja koneelta”.

Kuvio 1. Tiedonhaun taitojen oppiminen kaikilla vastanneilla.

Tekijänoikeuksiin liittyvistä asioista (kuvio 2) lähes puolet (48 %) vastanneista ilmoitti oppineensa, miksi toisten töitä ei voi käyttää osana omaa työtä. Yli kolmasosa (39 %) oppi milloin itsellä on tekijänoikeus omaan työhön. Vähäinen määrä oppi, mitä tarkoittaa Creative Commons -lisenssi (10 %) ja miten sitä voi käyttää (6 %). Jotakin muuta -vaihtoehdon valinneet jättivät joko vastaamatta avoimeen kysymykseen tai mainitsivat siinä toisaalla kyselyssä esitetyn asian.

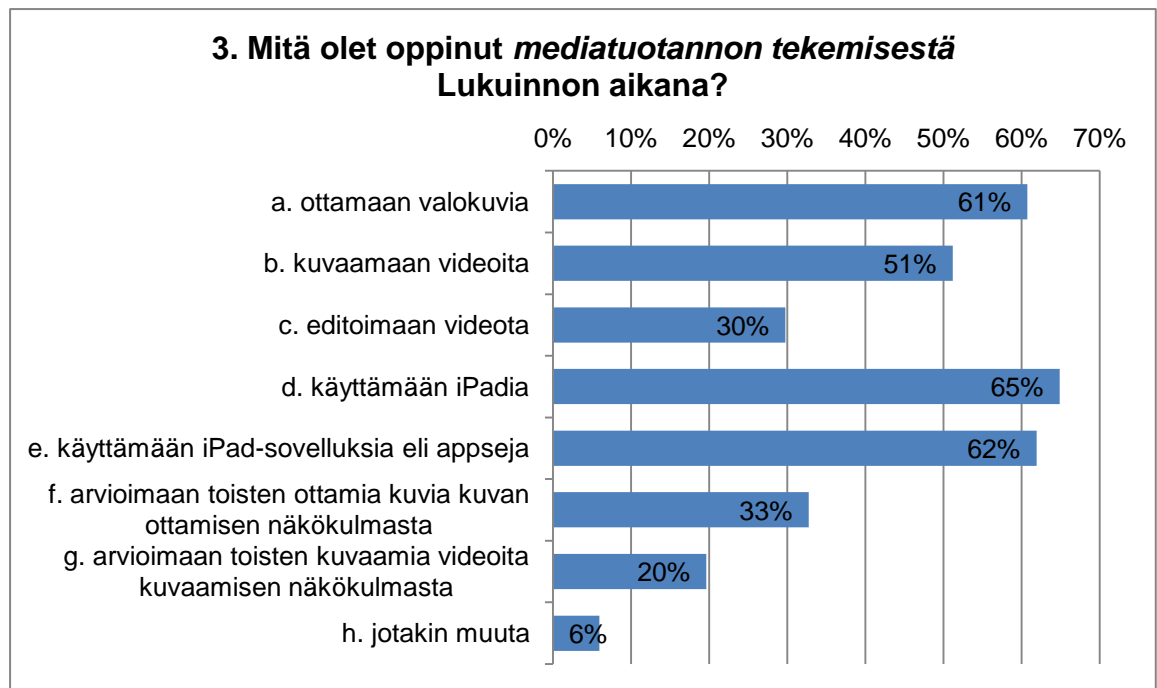

Kuvio 2. Tekijänoikeuksien oppiminen kaikilla vastanneilla.

Mediatuotannon tekemistä käsittelevään kysymykseen (kuvio 3) lähes kaksi kolmannelta vastasi oppineensa käyttämään iPadia (65 %), käyttämään iPad-sovelluksia (62 %) ja ottamaan valokuvia (61 %). Noin kolmannes oli oppinut arvioimaan toisten ottamia kuvia (33 %) ja editoimaan videota (30 %). Viidesosa (29 %) ilmoitti oppineensa arvioimaan toisten kuvaamia videoita.

Jotakin muuta -vaihtoehdon valinneet 6 % vastasivat oppineensa iPadin käyttämistä (3 vastausta), sarjakuvantekoa (2 vastausta), tekemään animaatioita (2 vastausta) tai tarkentamaan kuvaa (1 vastaus), lisäksi kaksi oli jättänyt avoimen kysymyksen tyhjäksi.

Kuvio 3. Mediatuotannon tekemisen oppiminen kaikilla vastanneilla.

Neljänteen kysymykseen piti vastata pitävätkö mediataitojen oppimista koskevat väitteet paikkaansa.

Kuvio 4. Väitteet mediataitojen oppimisesta kaikilla vastanneilla.

Lähes kaksi kolmannelle ilmoitti osaavansa nyt paremmin etsiä luettavaa kirjastosta ja tuntevansa paremmin hyllyjärjestyksen (64 %). Yli puolet (55 %) oppi tuntemaan paremmin lajityyppien väliset erot, ja lähes puolet erottamaan paremmin faktan ja fiktion (46 %). Mediailmaisuun liittyvistä väitteistä lähes puolet (43 %) ilmoitti osaavansa kuvata paremmin sellaisia kuvia tai videota kuin haluaa, ja kolmannes (33 %) osaavansa kuvata tai valita kuvia jotka kuvaavat omia ajatuksia tietystä aiheesta, mutta vain pieni osa (14 %) ilmoitti osaavansa paremmin tuoda esiin sanottavansa videomuodossa.

Kyselyn perusteella oppilaat olivat siis oppineet eniten etsimään luettavaa yleensä ja erityisesti kirjastosta, sekä mediatuotantoon liittyvistä taidoista ottamaan kuvia, käyttämään iPadia ja iPad-sovelluksia. Tuloksissa näkyy siis hyvin kirjaston tuleminen tutuksi oppilaille sekä koko Lukuinto-hankkeen perusta lukemaan innostamisessa, joka oli yhteistä monille menetelmille. Toisaalta monissa menetelmissä käytetyt iPadit näkyvät vahvasti tuloksissa. iPadien käyttö vaikuttaa olevan oppilaille tärkeää ja mielekästä, mitä havaintoa tukee myös Riikka Närvän (2013, 27) opinnäytetyön kyselytulos, jonka mukaan valtaosa 8.-luokkalaisista piti parhaana mediakasvatustapana iPadien käyttöä.

Mediakasvatusmenetelmien vertailua varten olen seuraavassa ryhmitellyt luokkien kyselyn tulokset sen mukaan, mihin menetelmiin mikäkin luokka osallistui. Graafiset esitykset kaikista tuloksista ovat liitteenä 4. Tulokset on esitetty pylväsdiagrammeina (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994, 194). Luokka 1B ei kuitenkaan osallistunut mediakasvatuksen menetelmiin, joten kyseisen luokan vastauksia ei analysoida erikseen. Vastauksia ei myöskään saatu luokilta, jotka olivat osallistuneet tarinadraamatyöpajaan, QR-koodikävelyyn tai mediavinkkaukseen, joten näistä menetelmistä ei saatu tietoa kyselyn kautta.

5.2.2 Luokka 2D: Elokuva-arvostelut videoina

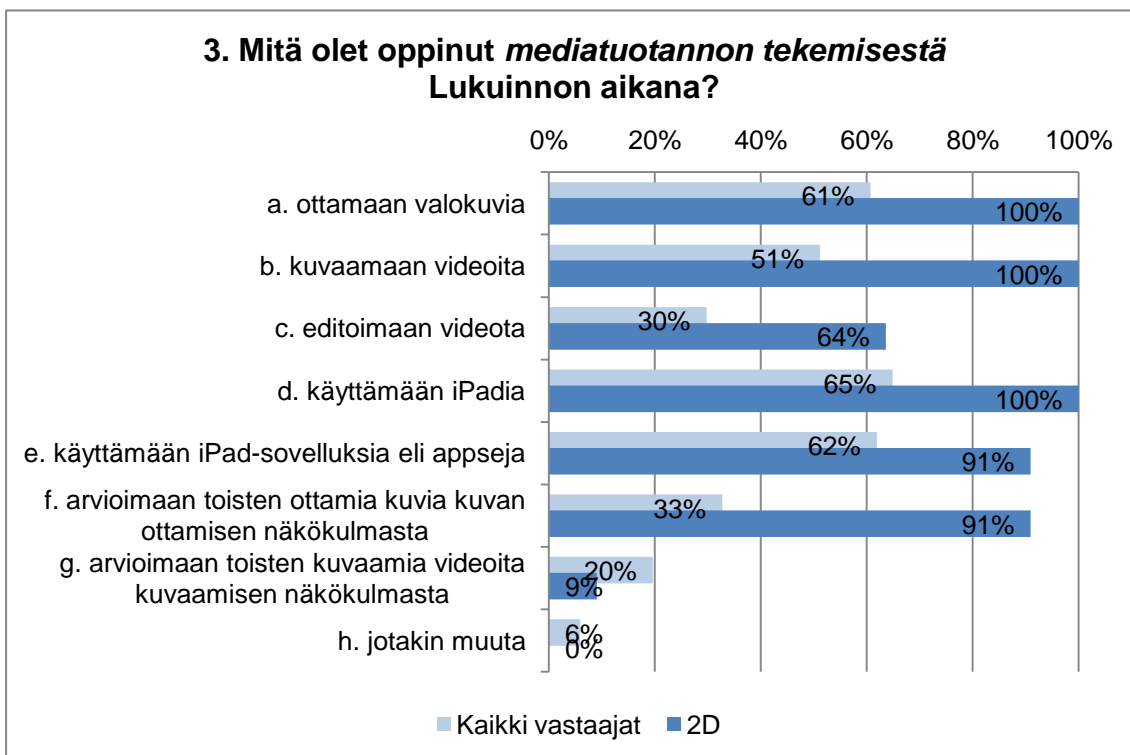
Luvussa neljä kuvatuista mediakasvatuksen menetelmistä luokka 2D teki elokuva-arvosteluja videoina (ks. luku 4.1.1). Luokalla 2D on 12 oppilasta, joista ky-

selyyn vastasi 11, vastausprosentin ollessa 91,7. Kyseessä on yhdysluokka 1–2D, venäjän kieliluokka, ja kyselyyn vastasivat toista luokkaa käyvät oppilaat.

Kysyttäessä tiedonhaun taitoja, kaikkiin vastanneisiin verrattuna huomattavasti isompi osuus oli oppinut etsimään itseään kiinnostavaa luettavaa (91 %, kaikista vastanneista 63 %) ja käyttämään tehokkaita hakusanoja tiedonhakuun (82 %, kaikista vastanneista vain 27 %). Noin puolet (55 %) oli lisäksi oppinut tekemään hakuja verkkokirjastosta. Yksikään ei vastannut oppineensa vertailemaan tiedonlähteiden luotettavuutta.

Tekijänoikeuksia käsittelevässä kysymyksessä peräti 91 % luokan 2D oppilaista ilmoitti oppineensa, milloin itsellä on tekijänoikeus omaan työhönsä, kun kaikista vastanneista vain 39 %. Samoin osuus oli suurempi sen oppineissa, miksi toisten töitä kuten valokuvia ei voi käyttää osana omaa työtä (82 %, kaikista vastanneista 48 %). Creative Commons -lisensseistä yksikään ei ollut oppinut mitään, eikä niistä oltu elokuva-arvosteluvideoiden yhteydessä puhuttukaan.

Eniten oppilaat olivat oppineet mediatuotannon tekemisestä.

Kuvio 5. Mediatuotannon tekemisen oppiminen luokalla 2D.

Kaikki 11 vastaajaa ilmoittivat oppineensa ottamaan valokuvia, kuvaamaan videoita ja käyttämään iPadia. Lähes kaikki (91 % eli 9 vastaajaa) kertoivat oppineensa käyttämään iPad-sovelluksia ja arvioimaan toisten ottamia kuvia, ja 64 % (7 oppilasta) ilmoitti oppineensa editoimaan videota. Käsite ”editoida” lie-
nee myös ollut hankala 2.-luokkalaisille. Yksi vastaaja ilmoitti oppineensa arvi-
oimaan toisten kuvaamia videoita.

Kysymyksen neljä väitteisiin mediataitojen oppimisesta luokan 2D oppilaat olivat myös valinneet mediatuotantoon ja -ilmaisuun liittyvät vaihtoehdot, eli oppi-
neensa kuvaamaan haluamiaan kuvia ja videoita (82 %) sekä kuvaamaan tai
valitsemaan kuvia, jotka kuvaavat omia ajatuksia tietystä aiheesta (55 %). Toi-
saalta yksikään vastaaja ei ilmoittanut oppineensa tuomaan esiin sanottavaan-
sa videomuodossa. Lisäksi kaikki tai lähes kaikki vastasivat oppineensa etsi-
mään luettavaa kirjastosta (100 %) ja erottamaan lajityypit toisistaan (91 %).

Luokka 2D oli elokuva-arvosteluvideoita tehdessään siis oppinut erityisesti me-
diatuotannon taitoja. Luokka oli ainoa, jossa kaikki vastaajat (100 %) ilmoittivat
oppineensa jotain yhtä mediataittoa, mm. ottamaan kuvia ja käyttämään iPadia.
Toisaalta 2D oli oppinut tiedonhaun taitoja: etsimään luettavaa ja käyttämään
hakusanoja tehokkaasti. Huomattavaa on myös, että he olivat omaa videota
tehdessään oppineet perusasiat tekijänoikeuksista, vaikka asiasta puhumiseen
koko luokalle ei erityisesti käytetty aikaa.

5.2.3 Luokat 3–4D, 4B ja 4C: Draamatyöpajat, oppilaat reporttereina ja virtuaalinen kirjailijavierailu

Luokat 3–4D ja 4B osallistuivat draamatyöpajaan (ks. luku 4.1.2), ja luokka 4C
osallistui draamatyöpajoihin (ks. luku 4.1.2) sekä oppilaat reporttereina -
menetelmään (ks. luku 4.1.3). Lisäksi 4C osallistui virtuaaliseen kirjailijavierai-
luun (ks. luku 4.3.3), mutta vasta kyselyyn vastaamisen jälkeen.

Tiedonhaun taitoja koskevassa kysymyksessä 3.–4.-luokkien oppilaat olivat op-
pineet etsimään itseään kiinnostavaa luettavaa huomattavasti useammin (84 %)
kuin kaikki kyselyyn vastanneet oppilaat (63 %). Muissa tiedonhaun taidoissa

erot eivät ole yhtä selkeät. Hiukan useampi ilmoitti oppineensa vertailemaan tiedonlähteiden luotettavuutta (21 %, kaikista vastanneista 12 %) ja käyttämään tehokkaita hakusanoja (32 %, kaikista vastanneista 27 %). Verkkokirjastohakuja oppi tekemään suunnilleen yhtä suuri osuus (27 %, kaikista vastanneista 29 %).

Tekijänoikeuksia koskevaan kysymykseen vastaukset noudattelivat kaikkien vastanneiden prosentteja: puolet oli oppinut, miksi toisten töitä ei voi käyttää osana omaa työtä, ja alle kymmenesosa oppi Creative Commons -lisensseistä. Suhteessa kaikkiin vastanneisiin hieman harvempi oli oppinut, milloin itsellä on tekijänoikeus omaan työhön (30 %, kaikista vastanneista 39 %).

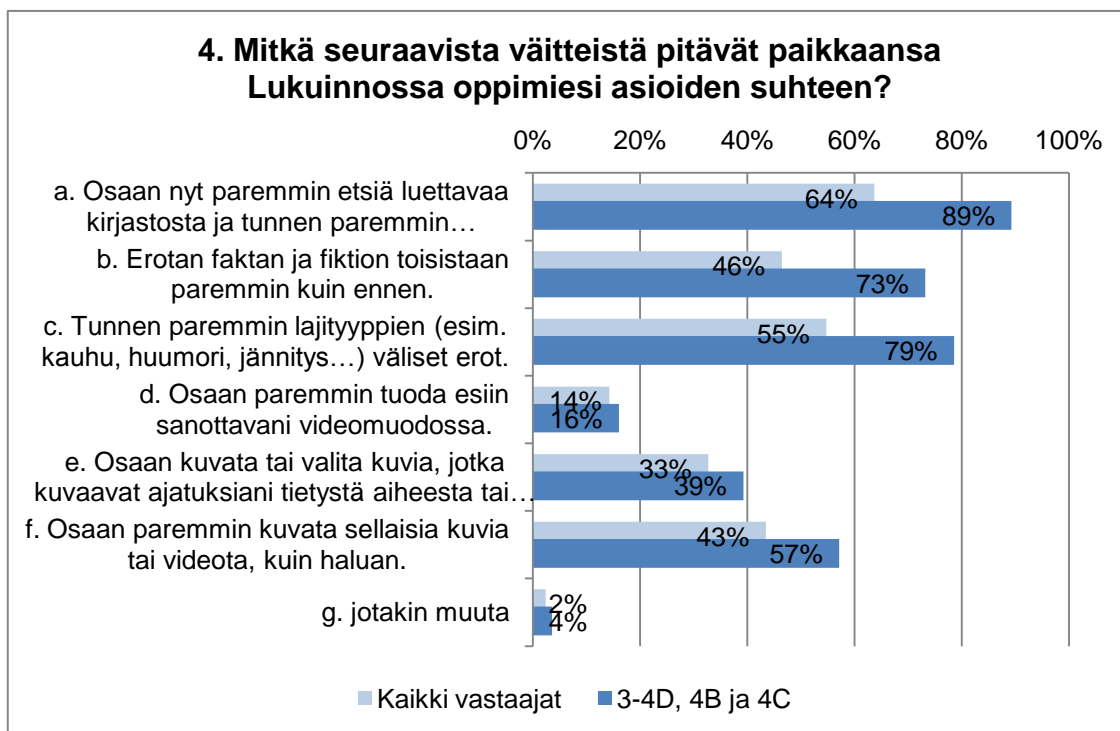
Mediatuotannon tekemisestä luokat olivat oppineet hieman enemmän kuin kaikki vastanneet yhteensä, videon editoimista lukuun ottamatta. Esimerkiksi valokuvien ottamisessa ero oli 12 %-yksikköä ja videon kuvaamisessa 13.

Eroa kuvien ja videon kuvaamisessa (kysymykset 3a. ja 3b.) sekä iPadin ja käytössä (kysymys 3d.) selittää luokan 4C huomattavasti korkeammat prosenttiosuudet. Näissä kohdissa luokkien 3–4D ja 4B yhteinen tulos on lähellä kaikkien luokkien vastanneiden keskiarvoa. Luokka 4C:ltä taas peräti 95 % vastanneista oli oppinut ottamaan valokuvia, 86 % kuvaamaan videoita ja 91 % käyttämään iPadia. 4C siis oppi näitä asioita toimiessaan reporttereina kirjallisuuspalkinnon jakotilaisuudessa (ks. luku 4.1.3.). Harvempi luokalla 4C sen sijaan oli oppinut arvioimaan toisten kuvaamia kuvia (23 %) ja videoita (9 %).

Taulukko 1. Erot mediatuotannon oppimisessa luokilla 4C ja 3–4D ja 4B.

3. Mitä olet oppinut <i>mediatuotannon tekemisestä</i>		
Lukuinnon aikana?	4C	3-4D ja 4B
a. ottamaan valokuvia	95 %	59 %
b. kuvaamaan videoita	86 %	50 %
c. editoimaan videota	5 %	44 %
d. käyttämään iPadia	91 %	62 %
e. käyttämään iPad-sovelluksia eli appseja	68 %	65 %
f. arvioimaan toisten ottamia kuvia kuvan ottamisen näkökulmasta	23 %	47 %
g. arvioimaan toisten kuvaamia videoita kuvaamisen näkökulmasta	9 %	38 %
h. jotakin muuta	5 %	15 %

Merkittävimmät erot kaikilla kyselyyn vastanneilla 3.–4.-luokilla kaikkiin vastanneisiin verrattuna oli kysymyksessä neljä (kuvio 6). Valtaosa eli 89 % ilmoitti oppineensa etsimään luettavaa kirjastosta ja tuntevansa paremmin hyllyjärjestyksen (kaikista vastanneista 64 %), 73 % erottamaan faktan ja fiktion (kaikista 46 %) ja 79 % tuntemaan lajityyppien erot (kaikista 55 %).

Kuvio 6. Väitteet mediataitojen oppimisesta luokilla 3–4D, 4B ja 4C.

Draamatyöpajoihin osallistuneet luokat olivat siis oppineet erityisesti etsimään itseään kiinnostavaa luettavaa ja etsimään luettavaa kirjastosta, sekä erottamaan faktan ja fiktion sekä lajityypit toisistaan. On harmillista, ettei kyselyllä saatu tuloksia tarinadraamatyöpajoihin osallistuneista, jotta näitä hieman eroavia toimintamalleja olisi voitu vertailla. Lisäksi reporttereina toimineet oppilaat olivat oppineet mediatuotannon taitoja ja myös mediailmaisua.

5.2.4 Luokka 5B: Kirja-arviot Vinskiin, kirjavinkkivideot ja kirjavinkkisarjakuvat

Luokka 5B teki kirja-arvioita Vinski-lehteen (ks. luku 4.1.5), kirjavinkkivideoita (ks. luku 4.3.1) ja kirjavinkkisarjakuvia (ks. luku 4.3.2).

Tiedonhaun taitoja selvittävässä kysymyksessä 5B-luokan oppilaat olivat lähes kaikki (95 %) oppineet etsimään itseään kiinnostavaa luettavaa, merkittävästi enemmän kuin kaikki vastaajat yhteensä (63 %). He olivat oppineet useammin myös tekemään hakuja verkkokirjastosta (52 %), käyttämään tehokkaita hakusanoja (43 %) ja vertailemaan tiedonlähteiden luotettavuutta (19 %).

Noin puolet 5B-luokan vastanneista ilmoitti oppineensa milloin itsellä on tekijänoikeus omaan työhön (52 %), ja lähes kaksi kolmannesta (62 %) miksi toisten töitä ei voi käyttää osana omaa työtä, molemmat hiukan enemmän kuin kaikilla vastanneilla yhteensä. Yksikään ei ollut oppinut Creative Commons -lisensseistä.

Mediatuotannon tekemisestä suurin osa 5B-luokkalaisista oli oppinut käyttämään iPad-sovelluksia (81 %, kaikista vastanneista 62 %). Vajaa kolmannes (62 %) oli oppinut ottamaan valokuvia ja noin kolmannes arvioimaan toisten ottamia kuvia (33 %), kuvaamaan videoita (38 %) ja editoimaan videoita (43 %). Vain 14 % oppi arvioimaan toisten kuvaamia videoita (kaikista vastanneista 20 %).

Kysymyksen neljä väitteissä merkittävästi suurempi osa 5B-luokkalaisista (76 %) ilmoitti oppineensa tuntemaan lajityyppien erot ja oppineensa kuvaamaan tai valitsemaan kuvia, jotka kuvaavat omia ajatuksia tietystä aiheesta (52 %), verrattuna kaikkiin vastanneisiin (vastaavasti 55% ja 33%). Näitä taitoja kirjavinkkien tekemisessä sarjakuvina ja videoina juuri opiskeltiin. Lisäksi suurin osa (81 %) 5B-luokkalaisista ilmoitti osaavansa paremmin etsiä luettavaa kirjastosta ja tuntevansa hyllyjärjestyksen. Kaikkien vastanneiden vastauksia noudattelivat vastaukset väitteisiin, jotka koskivat oppimista tuomaan sanottavansa esille videomuodossa (24 %) ja haluamiensa kuvien ja videoiden kuvaimista (43 %).

Luokka 5B oli kirjavinkkisarjakuvia, -videoita ja kirja-arvosteluja tehdessään siis oppinut merkittävästi muita enemmän etsimään itseään kiinnostavaa luettavaa. Lisäksi he olivat oppineet muita useammin käyttämään iPad-sovelluksia ja tuntemaan lajityyppien eroja, ja jonkun verran 5B oli oppinut myös perusasioita tekijänoikeuksista.

5.2.5 Luokat 7A ja 7B: Runoluokkakuva ja sarjakuvat iPadilla

Yläkoulun luokista 7A ja 7B tekivät runoluokkakuvia (ks. luku 4.2.2) ja sarjakuvia iPadilla (ks. luku 4.3.2). Luokka 7B osallistui lisäksi virtuaaliseen kirjailijavierailuun, mutta vasta kyselyn tekemisen jälkeen.

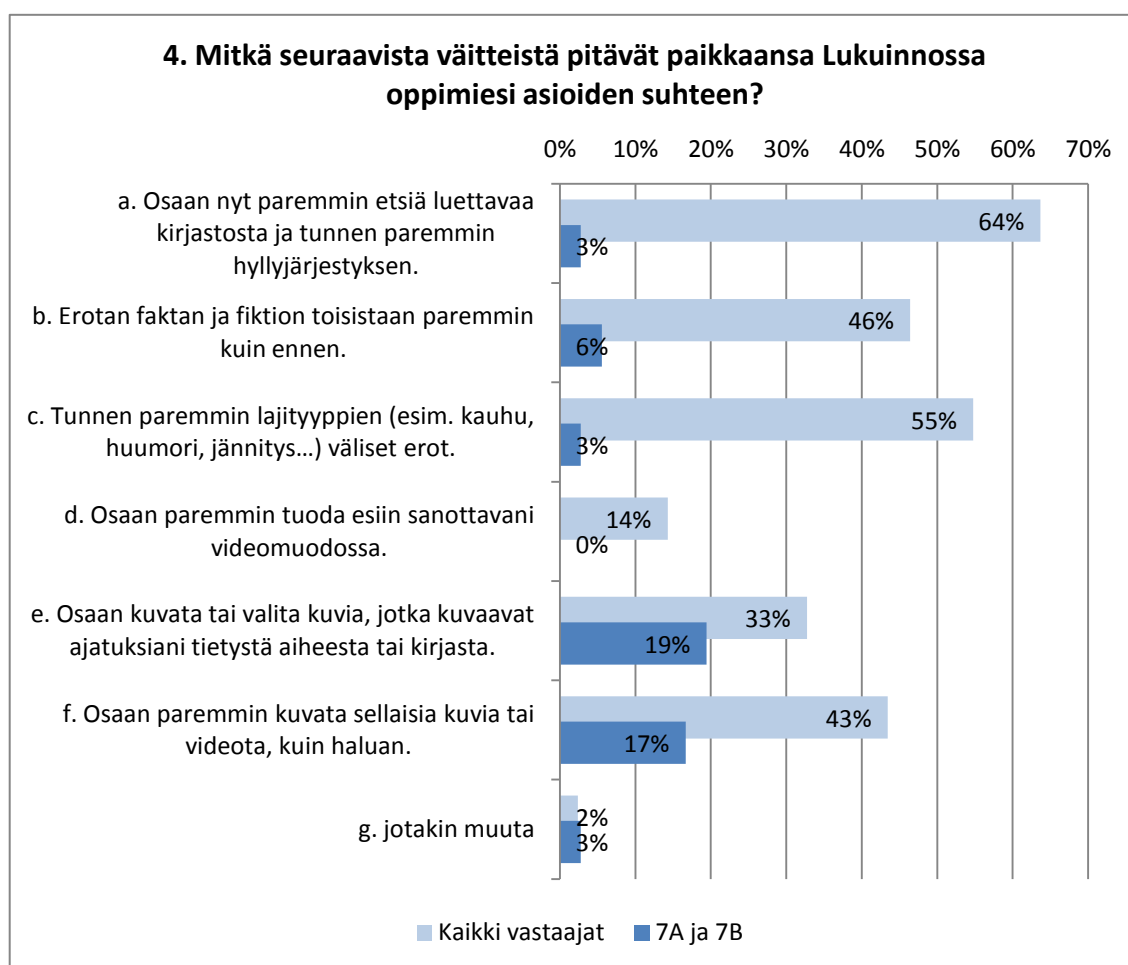
Seitsemäsluokkalaiset olivat kyselyn tulosten mukaan kaikkiaan oppineet huomattavasti vähemmän mediataitoja kuin kaikki vastanneet yhteensä. Ainoa asia, jota he vastasivat kyselyssä oppineensa enemmän kuin kaikki vastanneet yhteensä, oli se, milloin itsellä on tekijänoikeus omaan työhön (56 %, kaikista vastanneista 39 %). Tekijänoikeuksiin liittyvistä Creative Commons -lisensseistä he eivät ilmoittaneet juurikaan oppineensa.

Vain 6 % seitsemänsien luokkien vastanneista ilmoitti oppineensa etsimään itseä kiinnostavaa luettavaa, kun kaikista vastanneista osuus oli 63 %. Yksikään ei ollut oppinut tekemään hakuja verkkokirjastosta (kaikista vastanneista 29 %), ja samoin merkittävästi harvempi oli oppinut käyttämään tehokkaita hakusanoja (6 %). Jotain muuta -kohtaan kolme vastaajaa oli vastannut oppineensa tekemään sarjakuvia ja yksi ottamaan valokuvia.

Mediatuotannon tekemisestä kaikkiin vastanneisiin verrattuna huomattavasti harvempi seitsemäsluokkalainen oli oppinut ottamaan valokuvia (25 %), kuvaamaan videoita (8 %) ja käyttämään iPadia (25 %). Ero kaikkiin vastanneisiin oli näissä kysymyksissä liki 40 %-yksikköä. Kaikkiin vastanneisiin verrattuna 19 %-yksikköä harvempi seitsemäsluokkalainen oli oppinut editoimaan videota (11 %) ja arvioimaan toisten ottamia kuvia (14 %). Ainoastaan iPad-sovellusten käyttöä oli oppinut lähes yhtä moni (53 %, kaikista vastanneista 62 %).

Vain 3 % seitsemäsluokkalaisista ilmoitti oppineensa etsimään luettavaa kirjastosta ja tuntemaan hyllyjärjestyksen, kun kaikista vastanneista sen oli oppinut 64 %. Tämä oli kyselyn eroista suurin, 61 %-yksikköä. Hyvin pieni osa oli myöskään oppinut erottamaan faktan ja fiktion (6 %), tuntemaan lajityyppien eroja (3 %) ja harva oli oppinut myöskään kuvaamaan sellaisia kuvia ja videoita kuin haluaa (17 %), kun näitä asioita oli oppinut kaikista vastanneista noin puolet. Viidesosa (19 %) oli oppinut kuvaamaan tai valitsemaan kuvia, jotka kuvaavat omia ajatuksia tietystä aiheesta, eikä yksikään ollut oppinut tuomaan sanottavaansa esiin videomuodossa.

Kuvio 7. Väitteet mediataitojen oppimisesta luokilla 7A ja 7B.

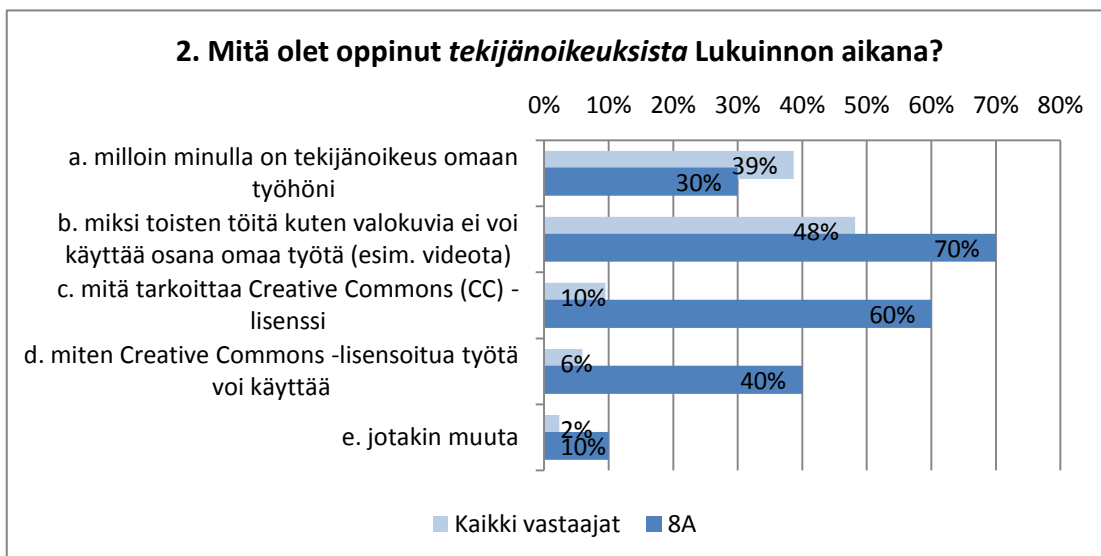
Runoluokkakuvan ja englannin tunnilla tehtävän sarjakuvan tekeminen ei selvästikään ollut opettanut seitsemäsluokkalaisille juurikaan kyselyssä kysyttyjä mediataitoja, lukuun ottamatta tekijänoikeuksia ja iPad-sovellusten käyttöä.

5.2.6 Luokka 8A: Verkkokirjaston opastus QR-koodisuunnistuksena, digitarinat ja kirjavinkkivideot

Luokka 8A osallistui verkkokirjaston opastukseen QR-koodisuunnistuksena (4.2.4), sekä 7. luokan keväällä kirjavinkkivideoihin (4.3.1) ja digitarinoin (4.2.5).

Tiedonhaun taidoista 8A-luokkalaiset oppivat erityisesti tekemään hakuja verkkokirjastosta, mikä kertoo että verkkokirjaston opastus toimi. Verkkokirjastosta hakemista ilmoitti oppineensa kolme neljäsosaa vastanneista (75 %), kun kaikista vastanneista sitä oli oppinut kolmannes (29 %). Kysymyksen neljä väitteeseen a., luettavan etsimiseen kirjastosta ja hyllyjärjestyksen tuntemiseen, oli myös vastannut 80 % (kaikista vastanneista 64 %). Lähes kolmannes oli oppinut käyttämään tehokkaita hakusanoja tiedonhakuun (30 %) ja puolet etsimään itseään kiinnostavaa luettavaa (59 %, kaikista vastanneista 63 %). Sen sijaan tiedonlähteiden luotettavuuden vertailua ilmoitti oppineensa vain 5 % 8A-luokan vastanneista (kaikista vastanneista 12 %).

Tekijänoikeuksista 8A-luokkalaiset olivat oppineet enemmän kuin kaikkien luokkien vastanneet. Erityisesti Creative Commons -lisenssit olivat jääneet mieleen, sillä 60 % ilmoitti oppineensa mitä CC-lisenssi tarkoittaa (kaikista vastanneista 10 %), ja 40 % oli oppinut miten CC-lisenssoitua työtä käytetään (kaikista vastanneista 6 %). Creative Commons -lisenssejä opeteltiin digitarinoita tehdessä kattavasti ja käytännön kautta. Valtaosa 8A-luokkalaisista oli oppinut myös, miksi toisten töitä ei voi käyttää osana omaa työtä (70 %, kaikista vastanneista 48 %). Kuitenkin vain vajaa kolmannes oli oppinut, milloin itsellä on tekijänoikeus omaan työhön (30 %, kaikista vastanneista 39 %).

Kuvio 8. Tekijänoikeuksien oppiminen luokalla 8A.

Mediatuotannon tekemisestä 8A:n vastanneet olivat oppineet kaikkien luokkien vastanneita merkittävästi enemmän editoimaan videoita (65 %, kaikista 30 %) ja arvioimaan toisten kuvaamia videoita (40 %, kaikista vastanneista 20 %). Yleisesti 8A-luokkalaiset olivat oppineet tasaisesti eri mediatuotannon osa-alueita. Yli puolet ilmoitti oppineensa ottamaan valokuvia (60 %), kuvaamaan videoita (60 %), käyttämään iPadia (65 %) ja iPad-sovelluksia (55 %). Kaksi viidesosaa oppi arvioimaan toisten ottamia kuvia ja videoita (molemmat 40 %).

Myös mediataitoja koskeviin väitteisiin 8A-luokkalaiset vastasivat oppineensa tuomaan sanottavansa esiin videomuodossa selvästi useammin (35 %) kuin kaikkien luokkien vastanneet (14 %). Muissa kysymyksen neljä mediataidoissa, kuten faktan ja fiktion erottamisessa ja itseilmaisussa, 8A:n oppiminen oli lähellä kaikkien luokkien vastanneiden vastauksia.

Kyselyn tulosten perusteella voi päätellä, että 8A-luokkalaiset oppivat verkkokirjaston opastuksesta tekemään hakuja verkkokirjastosta ja etsimään luettavaa kirjastosta. Lisäksi he oppivat digitarinaa ja kirjavinkkivideoita tehdessään monipuolisesti tekijänoikeuksiin sekä mediatuotantoon ja -ilmaisuun liittyviä mediataitoja. Vaikka digitarinaa ei ole sen vaatiman pitkän ajan vuoksi suunniteltu sovellettavaksi kirjaston mediakasvatuksessa jatkossa, siihen sisältyneitä tekijänoikeusohjeita kannattaa soveltaa muihin itse tekemistä sisältäviin menetelmiin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Oppilaiden mediataitojen oppimista Turun Lukuinto-pilottihankkeessa selvittäneen kyselyn perusteella näyttää siltä, että hanke onnistui oppilaiden mediataitojen monipuolistamisessa.

Kyselyn perusteella hyviksi menetelmiksi muussakin kirjaston mediakasvatuksessa kirjasto-kouluyhteistyössä osoittautuivat elokuva-arvostelujen tekeminen videoina, oppilaat reporttereina -toimintamalli, kirjavinkkivideot, kirjavinkkisarjakuvat ja kirja-arvioiden kirjoittaminen yhteistyössä lehden kanssa, digitarinat, verkkokirjaston opastus QR-koodisuunnistuksena sekä draamatyöpajat.

Näistä toiminnallisen arvion perusteella digitarinoiden arvioitiin vievän liian pitkän aikaa ja oppilaat reporttereina -toiminnan sekä elokuva-arvostelujen olevan liian sidoksissa ulkopuolisiin toimijoihin, jotta niitä voisi toteuttaa kirjaston jatkuvana toimintana. Draamatyöpajat jäivät pohdittavaksi sen suhteen, kuinka olennaista draamakasvatus on kirjaston mediakasvatuksessa.

Näin ollen Lukuinnon menetelmissä kirjaston mediakasvatuksessa parhaiksi toimintamalleiksi todettiin kirjavinkkivideot, kirjavinkkisarjakuvat, verkkokirjaston opastus QR-koodisuunnistuksena, mediavinkkaus sekä mahdollisesti draamatyöpajat edelleen kehitettyinä. Lisäksi mediavinkkauksesta ja QR-koodikävelystä ei saatu tietoa kyselyn kautta, mutta koska kokemukset niistä olivat hyvät, menetelmiä tullaan kehittämään kirjaston toiminnassa. Mediavinkkausta tutki Riikka Närvä (2013) opinnäytetyössään, jossa menetelmä osoittautui hyväksi.

Täytyy myös muistaa, että kirjaston mediakasvatuksessa kohderyhmiä on muitakin kuin peruskoululaiset. Tärkeitä osa-alueita lasten ja nuorten mediakasvatuksessa ovat lasten ja nuorten vapaa-ajalla tapahtuva toiminta, peruskoulun päättäneet nuoret, alle kouluikäiset ja lasten vanhemmat sekä kokonaiset perheet. Lukuinnon menetelmät tarjoavat työkaluja myös näiden ryhmien kanssa työskentelyyn, mutta jokaisella ryhmällä on lisäksi omat erityistarpeensa.

LÄHTEET

- Aaltonen, L. 2014. Mediakasvatus on joukkuelaji. Esipuhe teokseen [Mustikkamäki, M.] Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa. Suosituksia ja suuntaviivoja. Helsinki: Suomen kirjastoseura.
- Alkula, T., Pöntinen, S. ja Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutimuksen kvantitatiiviset menetelmät. 4. painos 2002. Helsinki: WSOY.
- Arnolds-Granlund, S.-B. 2010. Conceptual Considerations in Media Education. Teoksessa Kotilainen, S. & Arnolds-Granlund, S.-B. (toim.) Media Literacy Education. Nordic Perspectives. Göteborg: Nordicom.
- Baran, S. J. 2006. Introduction to mass communication. Media literacy and culture. Boston: McGraw-Hill.
- Heinonen, A. 2011. Kirjastokasvatusta ja mediakasvatusta – katsaus kirjaston ja koulun yhteistyöhön. Helsinki: Suomen kirjastoseura.
- Herkman, J. 2007. Kriittinen mediakasvatus. Tampere: Vastapaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Kerhokeskus 2011. Mediataitojen oppimispolku. Helsinki: Kerhokeskus – koulutyön tuki ry. Saatavilla myös http://www.opinkirjo.fi/easydata/customers/kerhokeskus/files/mediakasvatus./mediataitojen_oppimispolku_netiti.pdf
- Kirjoittajaryhmä Tapiiri 2014. Muotokuvakirjoitus. Viitattu 13.4.2014. <http://tapiiri.wordpress.com/muotokuvakirjoitus/>
- Kotilainen, S. 1999. Mediakasvatuksen monet määritelmät. Teoksessa (toim.) Kotilainen, S., Hankala, M. ja Kivikuru, U. Mediakasvatus. Helsinki: Edita. Ss. 31–42.
- Kupiainen, R. & Sintonen, S. 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Palmenia.
- Liukko, S. 1998. Ilmaisua ipanoille. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Lounais-Suomen kirjailijat 2014. Anni Polva –palkinto. Viitattu 9.4.2014. <http://lounaissuomenkirjailijat.word-press.com/anni-polva-palkinto/>.
- Lukuinto 2014. Lukuinto. Pilotointi. Viitattu 8.5.2014. <http://www.lukuinto.fi/lukuinto.html> ja <http://www.lukuinto.fi/pilotointi.html>.
- Lukuinto Turku 2014a. Lukuinto – Turku. Turun Lukuinto-hankkeen blogi. Viitattu 3.4.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/>
- Lukuinto Turku 2014b. 3B-luokan kirjavinkkivideot. Viitattu 7.4.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuin-to/2013/12/19/3b-luokan-kirjavinkkivideot/>.
- Lukuinto Turku 2014c. 5B-luokan kirjavinkkisarjakuvia. Viitattu 11.5.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2013/12/19/5b-luokan-kirjavinkkisarjakuvia/>
- Lukuinto Turku 2014d. 5B:n jutut Vinskiin ja videot: Kreetta Onkelin selityspakki. Viitattu 11.5.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2014/01/29/5bn-jutut-vinskiin-ja-videot-kreetta-onkelin-selityspakki/>

Lukuinto Turku 2014e. Anni Polva –kirjallisuuspalkinto Netta Walldénille – katso 4C:n kuvat ja videot! Viitattu 9.4.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2013/12/17/anni-polva-kirjallisuuspalkinto-netta-walldenille-katso-4cn-kuvat-ja-videot/>.

Lukuinto Turku 2014f. Comics about friendship with 7b. Viitattu 11.5.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2013/12/17/comics-about-friendship-with-7b/>

Lukuinto Turku 2014g. Draamatyöpaja 3-4d. Viitattu 7.4.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2013/04/25/draamatyopaja-3-4d/>.

Lukuinto Turku 2014h. Elokuva-arvostelut elokuvasta Ella ja kaverit. Viitattu 11.5.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2013/04/29/elokuva-arvostelut-elokuvasta-ella-ja-kaverit/>

Lukuinto Turku 2014i. Lasten ja vanhempien medialukupiiri Turun pääkirjastossa. Viitattu 11.5.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2013/09/12/lasten-ja-vanhempien-medialukupiiri-turun-paakirjastossa/>

Lukuinto Turku 2014j. QR-koodikävelyllä kirjastossa. Viitattu 11.5.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2013/12/19/qv-koodikavelylla-kirjastossa/>

Lukuinto Turku 2014k. Runoluokkakuvaa. Viitattu 13.4.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2013/11/06/runoluokkakuvaa/>.

Lukuinto Turku 2014l. Runoluokkakuvaa 7A. Viitattu 11.5.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2014/01/09/runoluokkakuvaa-7a/>

Lukuinto Turku 2014m. Runoluokkakuvaa 7C. Viitattu 11.5.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2013/12/06/runoluokkakuvaa-7c/>

Lukuinto Turku 2014n. Sanataidekoulu Kratin sarjakuvia. Viitattu 11.5.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2013/12/17/sanataidekoulu-kratin-sarjakuvia/>

Lukuinto Turku 2014o. Tarinadraamaa kirjastolla: 2B. Viitattu 12.4.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2013/10/25/tarinadraamaa-kirjastolla-2b/>.

Lukuinto Turku 2014p. Tarinadraamaa: 6C. Viitattu 12.4.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2013/10/29/tarinadraamaa-6c/>

Lukuinto Turku 2014q. Turun Lukuinto-pilotti. Viitattu 8.5.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/turun-lukuinto-pilotti/>.

Lukuinto Turku 2014r. Videovinkkauksia 7A:n kanssa. Viitattu 11.5.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2013/04/04/videovinkkauksia-7an-kanssa/>

Lukuinto Turku 2014s. Yläkoululaiset mediavinkkareina. Viitattu 15.4.2014. <http://blog.edu.turku.fi/lukuinto/2013/04/08/ylakoululaiset-mediavinkkareina/>.

Lukukeskus 2014. Virtuaalivierailut. Viitattu 29.4.2014. <http://www.lukukeskus.fi/virtuaalivierailut/>

Löyttyniemi, A. 2003. Sukkela suu, ketterä keho. Ilmaisuharjoituksia. Helsinki: WSOY.

Merilampi, R.-S. 2014. Mediakasvatuksen perusteet. Helsinki: Avain.

[Mustikkamäki, M.] 2014. Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa. Suosituksia ja suuntaviivoja. Helsinki: Suomen kirjastoseura. Viitattu 31.3.2014. http://suomenkirjastoseura.fi/files/Mediakasvatus/mediakasvatus_koko%20julkaisu%20netiss%2024%202%202014.pdf.

Mustonen, A. 2002. Median rooli psykologisessa kehityksessä. Teoksessa (toim.) Sintonen, S. Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura. Ss. 55–69.

Niemelä, R. 2014. Viestien labyrintit. Vinski 1/2014, 20–21.

Närvä, R. 2013. Yläkoululaiset mediavinkkareina. Mediakasvatusta kirjaston ja koulun yhteistyönä. Turun ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Viitattu 31.3.2014. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/66107/Narva_Riikka.pdf

OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2009. Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015. Yleiset kirjastot. Kansalliset strategiset painoalueet. Opetusministeriön julkaisuja 2009:32. Saatavilla myös <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm32.pdf?lang=fi>

OKM 2012a. Kirjastot ja media. Selvitys mediakasvatuksen tilasta yleisissä kirjastoissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:23. Saatavilla myös <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM23.pdf?lang=fi>

OKM 2012b. Lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustaidon vahvistamiseksi käynnistetty Lukuinto-ohjelma. Tiedote 15.8.2012. <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2012/08/lukuinto.html?lang=fi>

OKM 2013. Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:11. Saatavilla myös <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/OKM11.pdf?lang=fi>

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: luvut 1-12. Luonnos 15.4.2014. Viitattu 10.5.2014. http://www.oph.fi/download/156870_perusopetus_peruste-luonnos_luvut_1_12.pdf

Otava 2014. Siri Kolu. Viitattu 29.4.2014. http://www.otava.fi/kirjailijat/siri_kolu/

Oulun kaupunginkirjasto 2014. Kirjastoreitin tiedonhaun harjoitustehtäviä. Viitattu 23.4.2014. <http://oulu.ouka.fi/kirjasto/kr/>

Peltonen, M. 2014. Kirjatrailereita. Espoon kaupunginkirjaston lastenkirjastotyön blogi My (11.3.2014). Viitattu 11.4.2014. <http://my.kirjasto.ws/?p=31>

Puolalan koulu 2013. Puolalan koulu, vuosikertomus 2012–2013. Viitattu 2.5.2014. <http://issuu.com/maaritsavolainen/docs/puolalan-koulun-vuosikertomus-2012->

Sallmén, P. 2009. Mediakasvatusta vai mediasivistystä kirjastosta? Teoksessa Verho, S. (toim.) Mediakasvatusta kirjastossa. Helsinki: BTJ. Ss. 9–26.

Turun kaupunginkirjasto 2014. Yläkoulun kulttuuripolku. Päivitetty 8.1.2014. Viitattu 12.4.2014. <https://www.turku.fi/public/default.aspx?nodeid=12555>

Vehkalahti, R. 2006. Leikkivä teatteri. Opas teatteri-ilmaisun ohjaajalle. Helsinki: Lasten Keskus.

Turku 2014. Kulttuuripolku. Viitattu 6.4.2014. <http://www.kulttuuripolku.fi/>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

WSOY 2014. Vuorela, Seita. Viitattu 29.4.2014. <http://www.wsoy.fi/kirjailijat/-/author/name/VuorelaSeita>

YKÄ 2014. Yhteisöllisyys, koulu ja älykkäät palvelut (YKÄ). Viitattu 6.4.2014. <http://edu.turku.fi/tvt-hankkeet/yka.html>.

Liite 1. Oppilaskyselyn kyselylomake.

Terhi Hannula / Turun AMK, kirjasto- ja tietopalvelu

MEDIATAIDOT LUKUINNOSSA -KYSELY

1. Mitä *tiedonhaun taitoja* olet oppinut Lukuinnossa? Ympyröi valitsemasi vaihtoehdot/vaihtoehdot. Voit olla myös valitsematta yhtään vaihtoehtoa.

- a. etsimään itseäni kiinnostavaa luettavaa
- b. tekemään hakuja verkkokirjastosta
- c. vertailemaan erilaisten tiedonlähteiden luotettavuutta (esim. verkkosivustojen ja kirjojen)
- d. käyttämään tehokkaita hakusanoja tiedonhakuun
- e. jotakin muuta

Mitä? _____

2. Mitä olet oppinut *tekijänoikeuksista* Lukuinnon aikana? Ympyröi valitsemasi vaihtoehdot/vaihtoehdot. Voit olla myös valitsematta yhtään vaihtoehtoa.

- a. milloin minulla on tekijänoikeus omaan työhöni
- b. miksi toisten töitä kuten valokuvia ei voi käyttää osana omaa työtä (esim. videota)
- c. mitä tarkoittaa Creative Commons (CC) –lisenssi
- d. miten Creative Commons –lisensoitua työtä voi käyttää
- e. jotakin muuta

Mitä? _____

3. Mitä olet oppinut *mediatuotannon tekemisestä* Lukuinnon aikana? Ympyröi valitsemasi vaihtoehdot/vaihtoehdot. Voit olla myös valitsematta yhtään vaihtoehtoa.

- a. ottamaan valokuvia
- b. kuvaamaan videota
- c. editoimaan videota
- d. käyttämään iPadia
- e. käyttämään iPad-sovelluksia eli appseja
- f. arvioimaan toisten ottamia kuvia kuvan ottamisen näkökulmasta
- g. arvioimaan toisten kuvaamia videoita kuvaamisen näkökulmasta
- h. jotakin muuta

Mitä? _____

4. Mitkä seuraavista väitteistä pitävät paikkaansa Lukuinnossa oppimiesi asioiden suhteen? Ympyröi oikeat vaihtoehdot. Voit olla myös valitsematta yhtään vaihtoehtoa.

- a. Osaan nyt paremmin etsiä luettavaa kirjastosta ja tunnen paremmin hyllyjärjestyksen.
- b. Erotan faktan ja fiktion toisistaan selvemmin kuin ennen.

- c. Tunnen paremmin lajityyppien (esim. kauhu, huumori, jännitys...) väliset erot.
- d. Osaan paremmin tuoda esiin sanottavani videomuodossa.
- e. Osaan kuvata tai valita kuvia, jotka kuvaavat ajatuksiani tietystä aiheesta tai kirjasta.
- f. Osaan paremmin kuvata sellaisia kuvia tai videota, kuin haluan.
- g. jotakin muuta
Mitä? _____

Liite 2. Lukuinto-loppuraportin kysely lapsille ja nuorille (kaikille yhteiset kysymykset).

LASTEN JA NUORTEN LUKUINTO-KYSELY

vuosi 2013

MINÄ JA LUKUINTO

1. Olen   a. poika ____
             b. tyttö ____
2. Millä luokalla olet? _____
3. Koulun nimi: **Puolalan koulu, Turku**
4. Miten sinä olet osallistunut Lukuinto-toimintaan? Ympyröi ne toiminnat, joihin olet osallistunut.
  - a. olen ollut mukana lukupiirissä, lukukerhossa tai muussa sellaisessa
  - b. olen kirjoittanut tarinan
  - c. olen kirjoittanut kirjan
  - d. olen osallistunut toimintaan kirjastossa, esim. kirjaston tapahtumiin
  - e. olen ollut kirjavinkkarina
  - f. olen tehnyt elokuvia, animaatioita tai sarjakuvia
  - g. olen osallistunut muuten
Miten? _____
  - h. olen tehnyt mediavinkkauksen**
  - i. olen osallistunut draamatyöpajaan**
  - j. olen tehnyt kirjavinkkivideon**
  - k. olen tehnyt digitarinan**
  - l. olen osallistunut Eläinsatujen satutuntiin**
  - m. olen osallistunut medialukupiiriin**
  - n. olen kirjoittanut elokuva-arvostelun**
  - o. olen tehnyt elokuva-arvostelusta videon**
  - p. olen kirjoittanut runomuotokuvia**
  - q. olen osallistunut Murrerunokylpyyn**
  - r. olen tehnyt sarjakuvia**
  - s. olen osallistunut Kirjakirppikseen**

Liite 3. Huoltajan lupa opinnäytetyön tekoon.

Annan luvan oppilaan _____

Oppilaan nimi

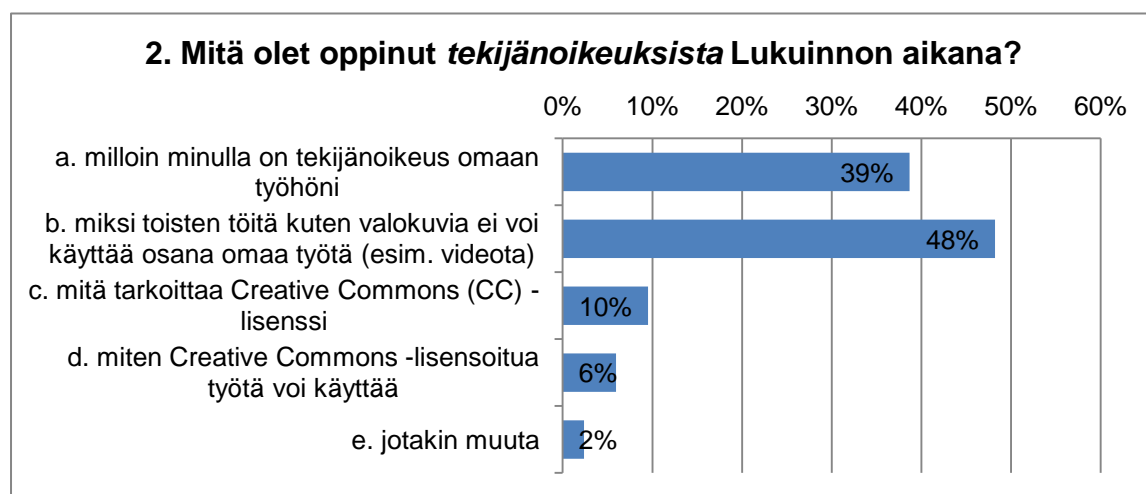
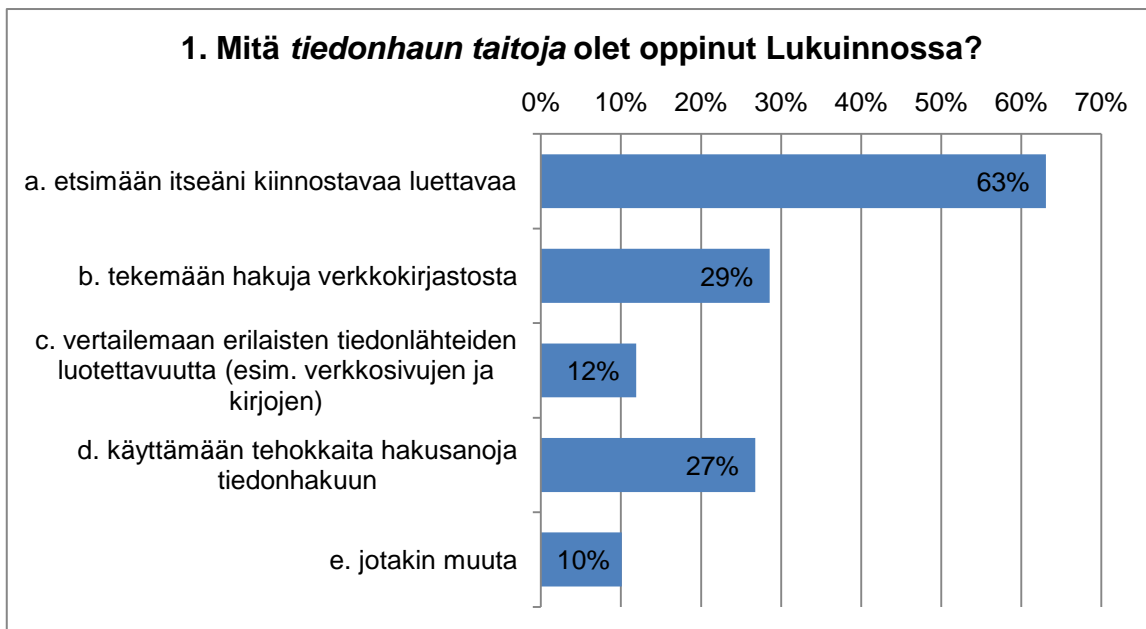
kyselyvastausten käyttöön Turun ammattikorkeakoulun opinnäytetyön aineistona. Terhi Hannulan kirjasto- ja tietopalvelun alaa oleva opinnäytetyö käsittelee mediataitojen oppimista Puolalan koulun ja Turun kaupunginkirjaston Lukuinto-projektissa. Vastaukset käsitellään nimettöminä.

_____
Päiväys

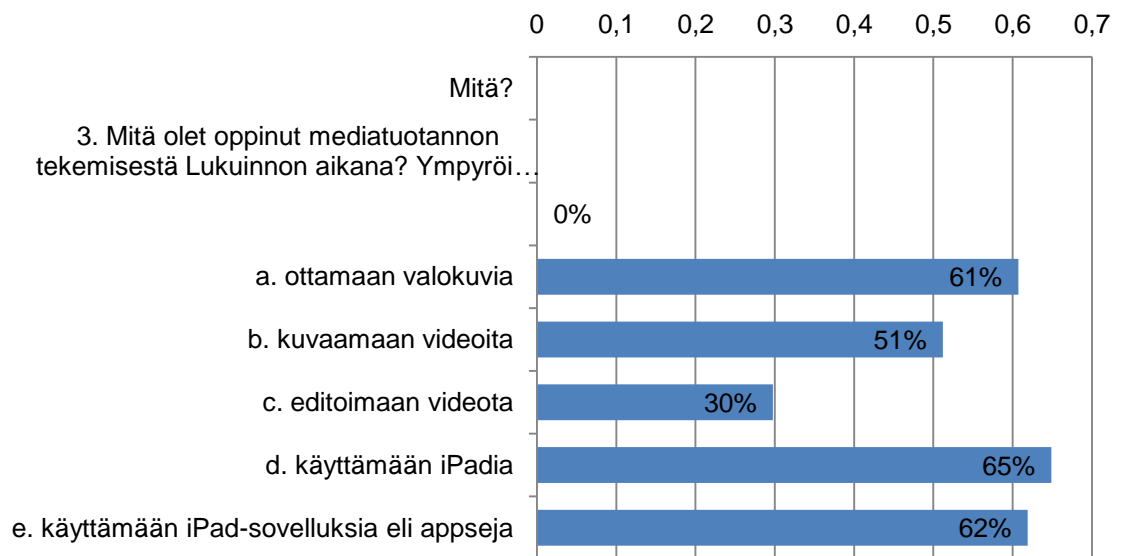
_____
Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Liite 4. Oppilaskyselyn tulokset graafisina esityksinä.

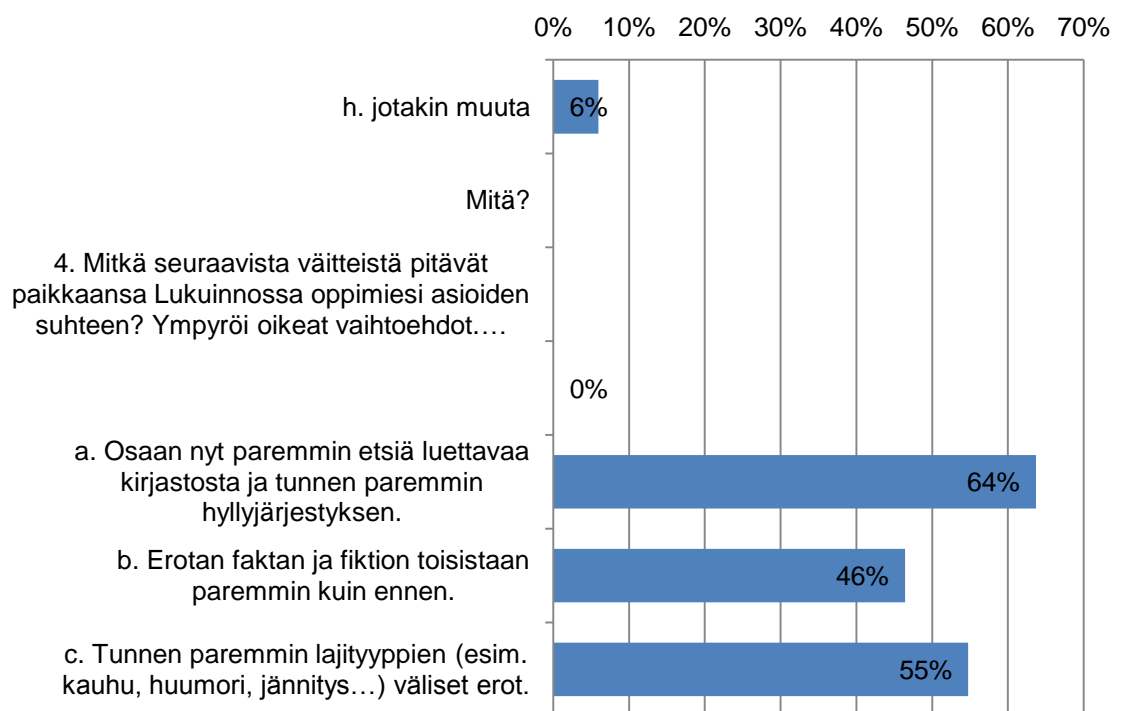
Kaikki vastaajat (168 vastaajaa)

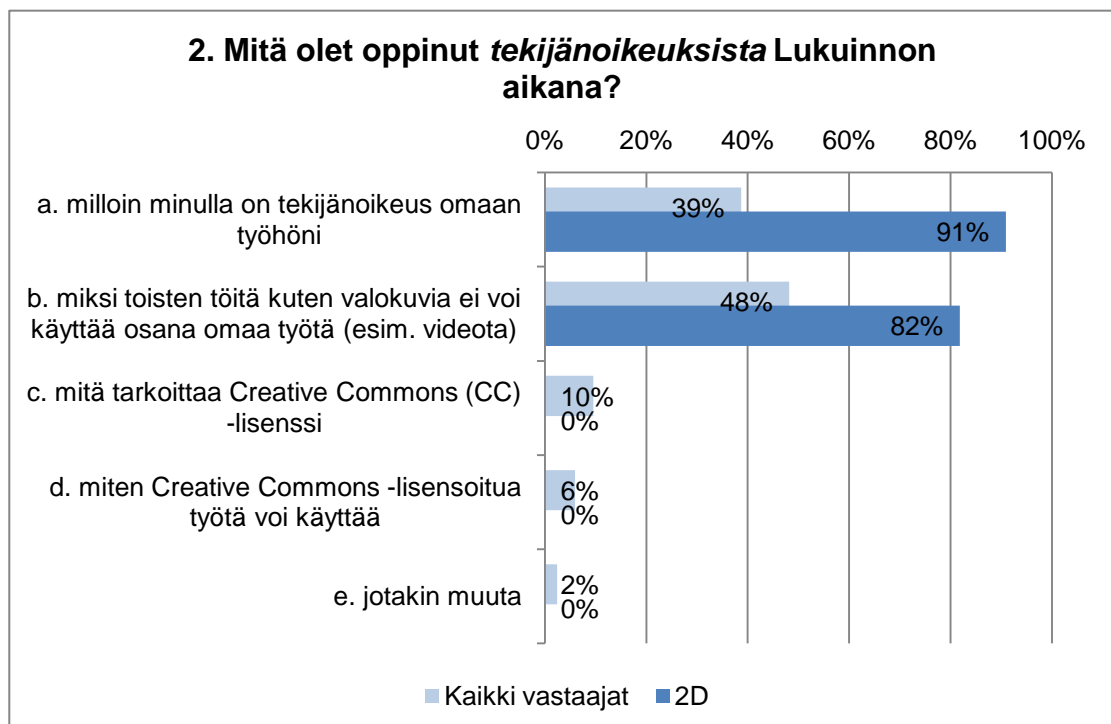
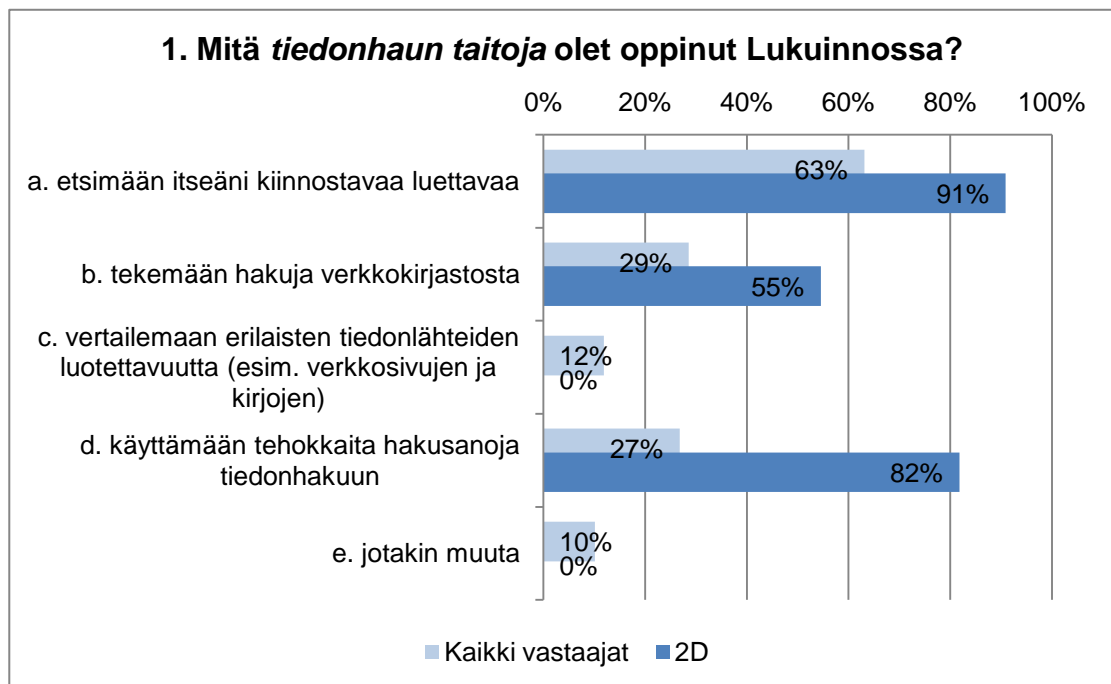
3. Mitä olet oppinut *mediatuotannon tekemisestä* Lukuinnon aikana?

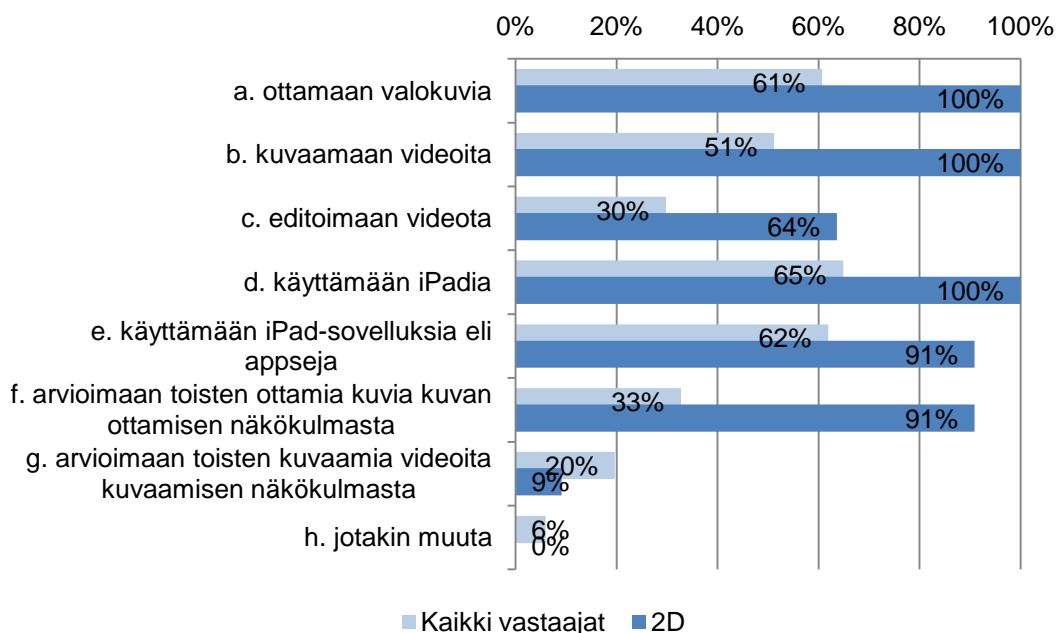
4. Mitkä seuraavista väitteistä pitävät paikkaansa Lukuinnossa oppimiesi asioiden suhteen?

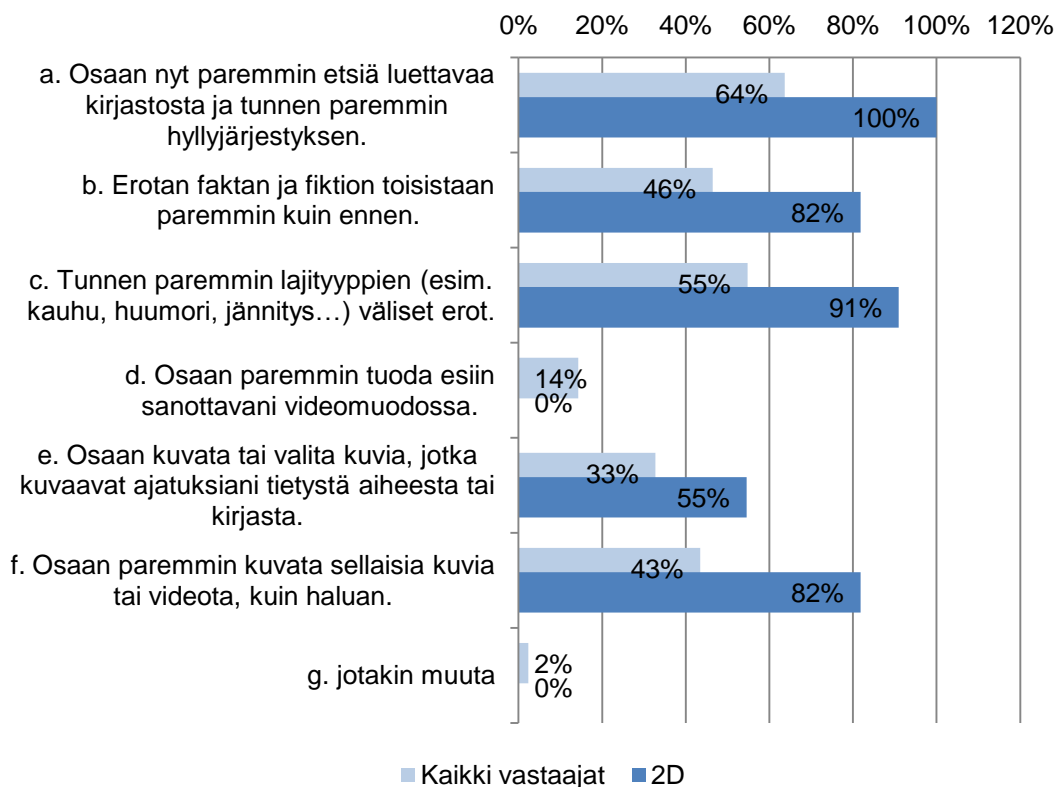
Luokka 2D (11 vastaajaa)

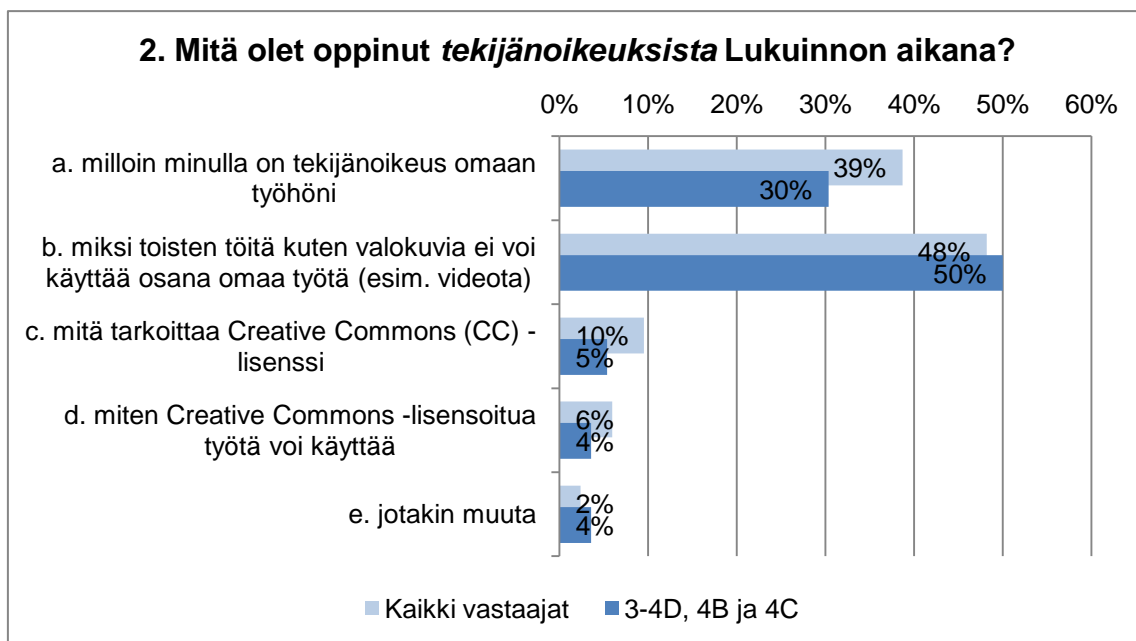
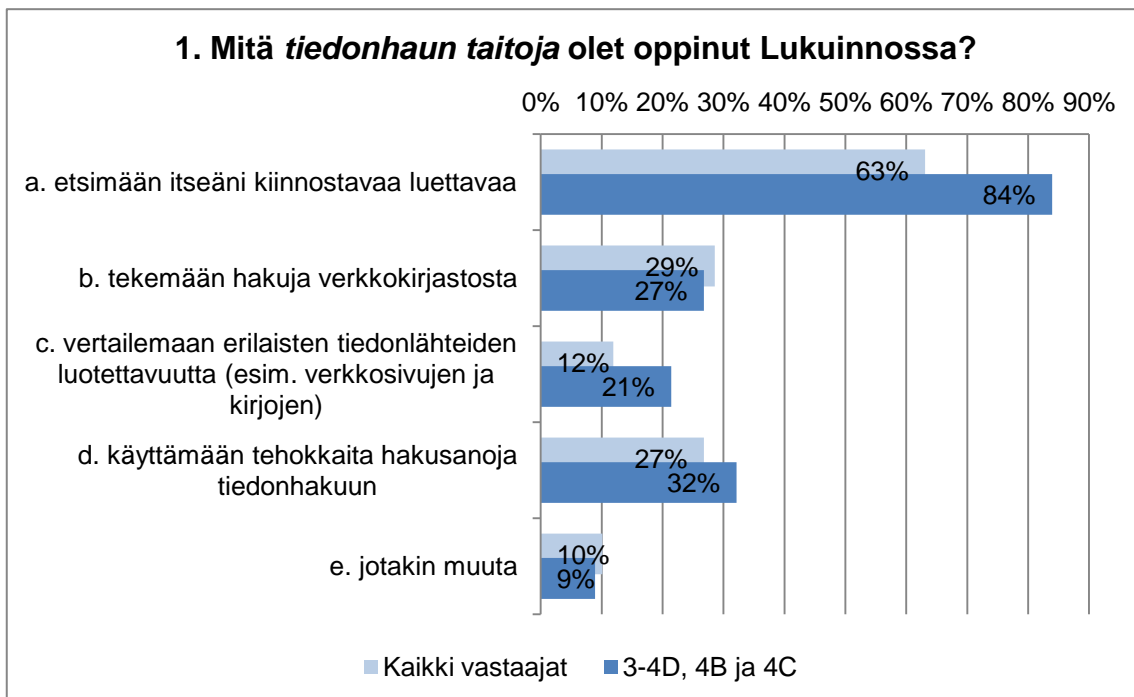
3. Mitä olet oppinut *mediatuotannon tekemisestä* Lukuinnon aikana?

4. Mitkä seuraavista väitteistä pitävät paikkaansa Lukuinnossa oppimiesi asioiden suhteen?

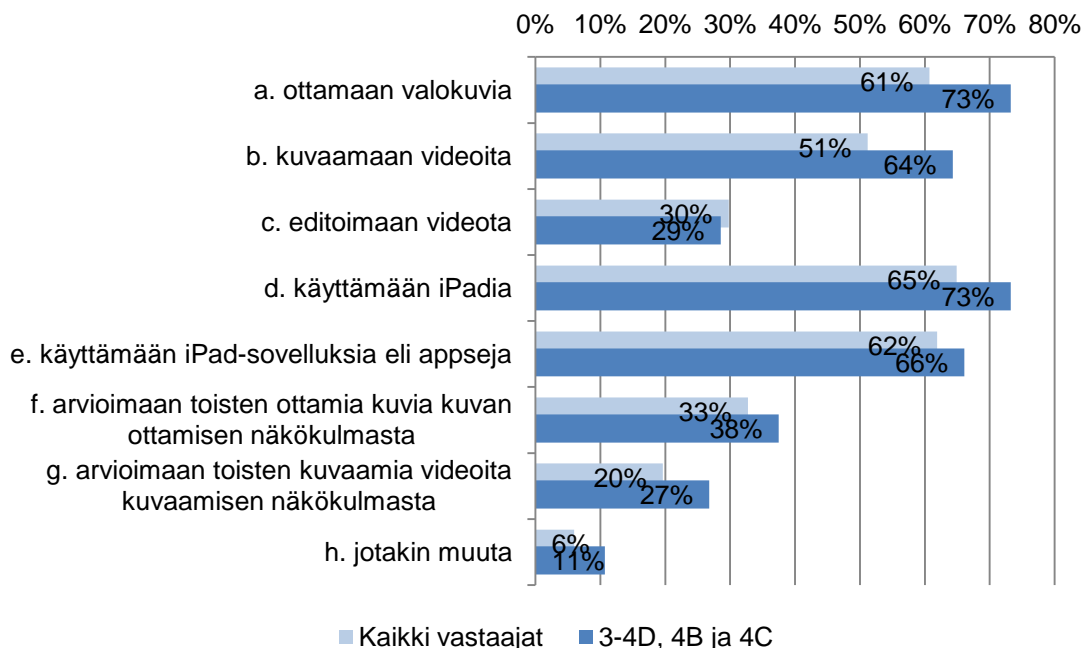

Luokat 3–4D, 4B ja 4C (56 vastaajaa)

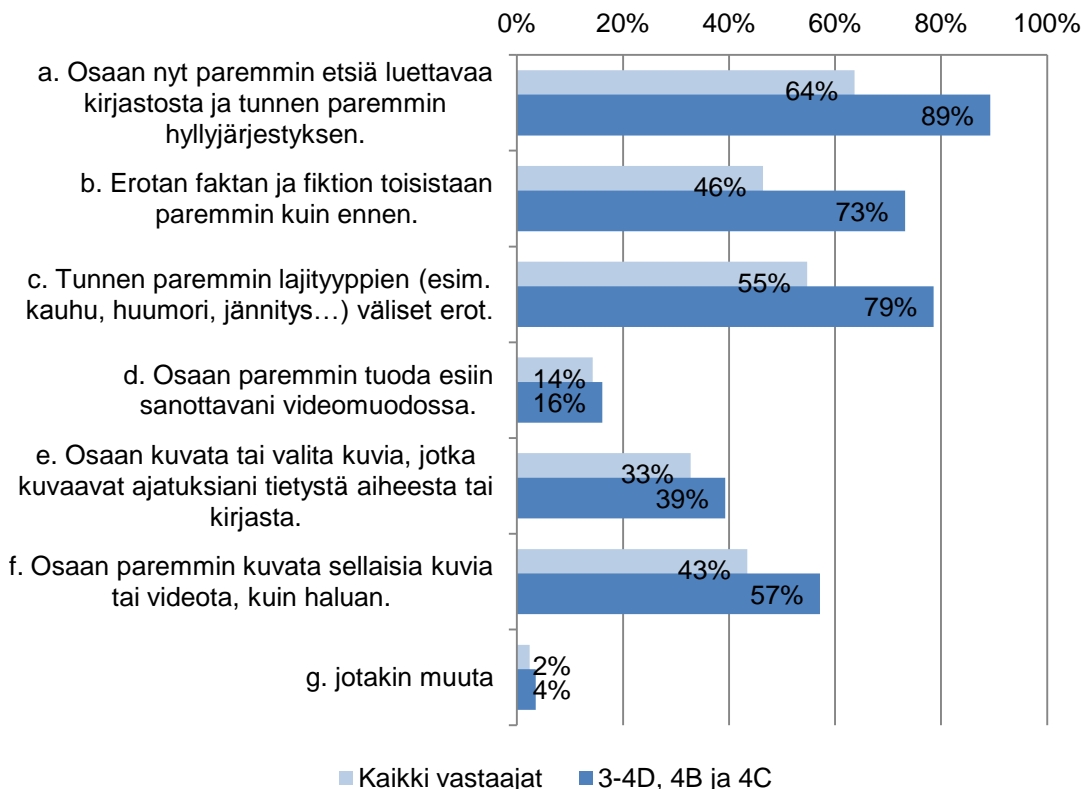

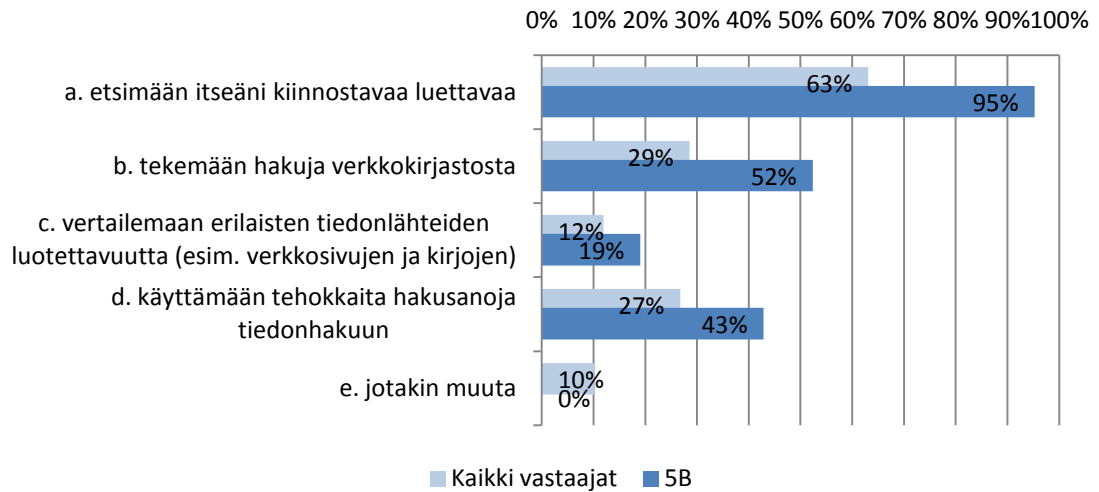
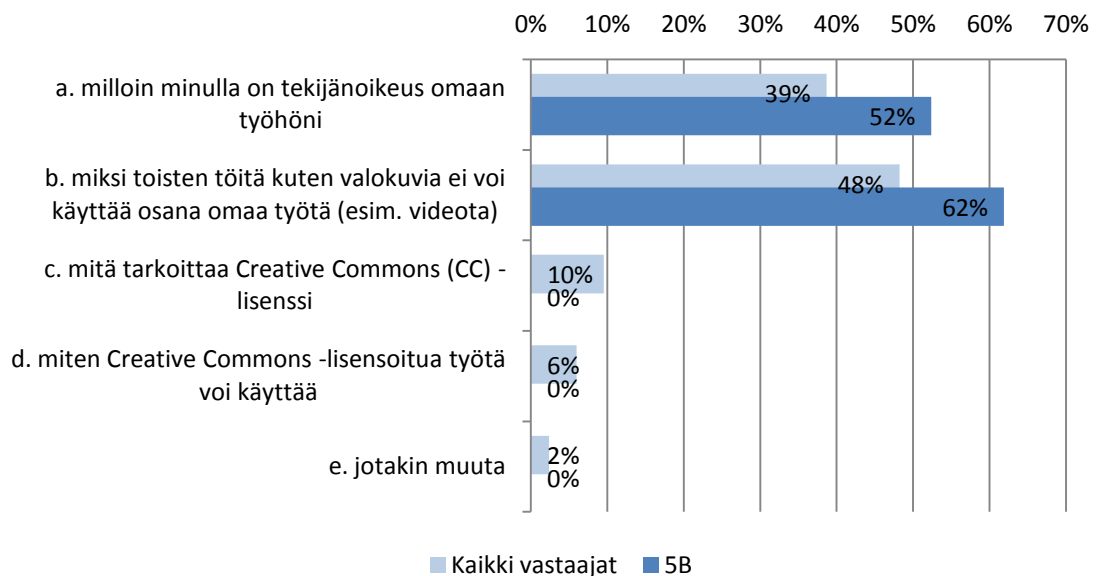
3. Mitä olet oppinut *mediatuotannon tekemisestä* Lukuinnon aikana?

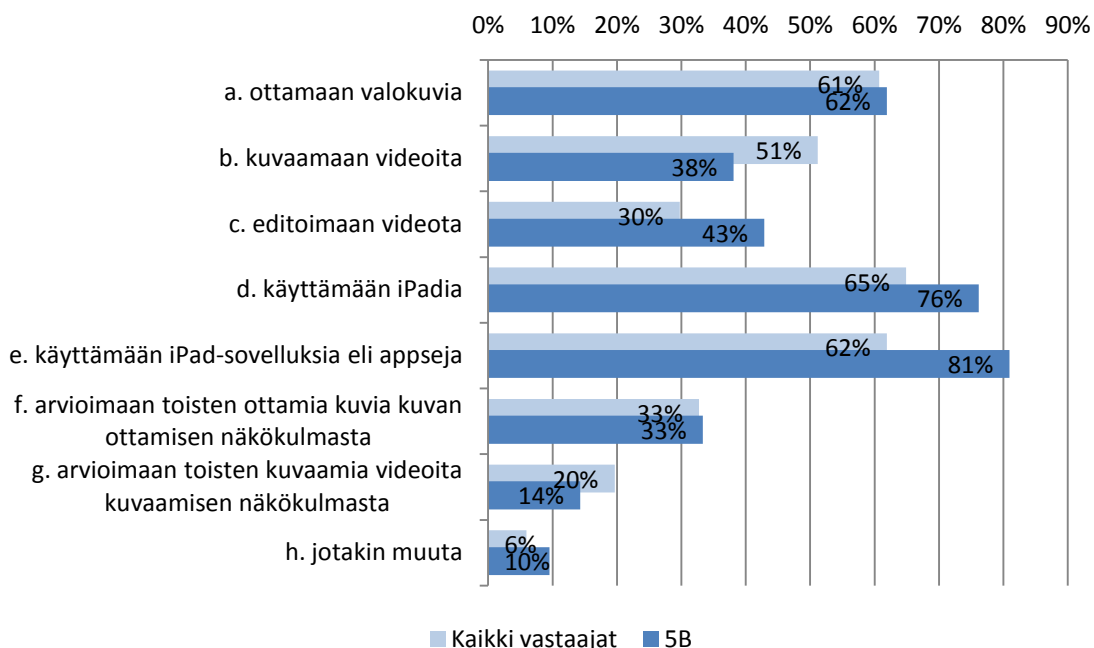
4. Mitkä seuraavista väitteistä pitävät paikkaansa Lukuinnossa oppimiesi asioiden suhteen?

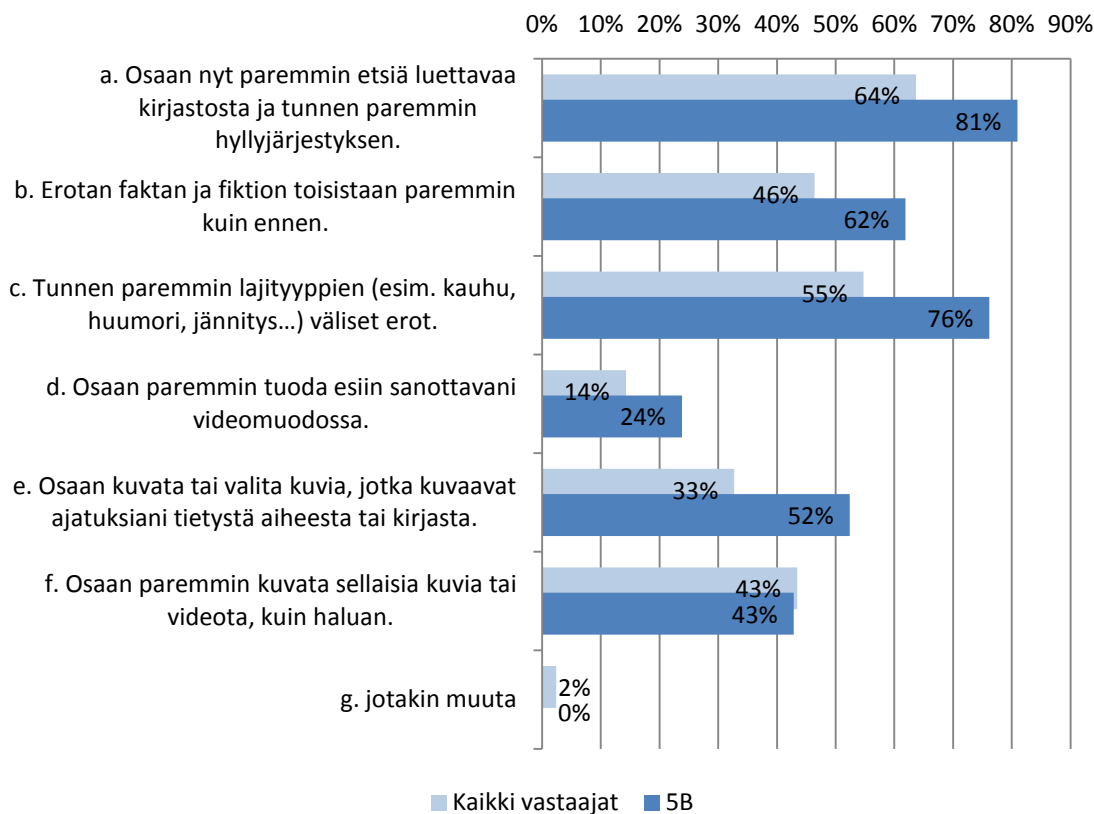
Luokka 5B (21 vastaajaa)

1. Mitä *tiedonhaun taitoja* olet oppinut Lukuinnossa?**2. Mitä olet oppinut *tekijänoikeuksista* Lukuinnon aikana?**

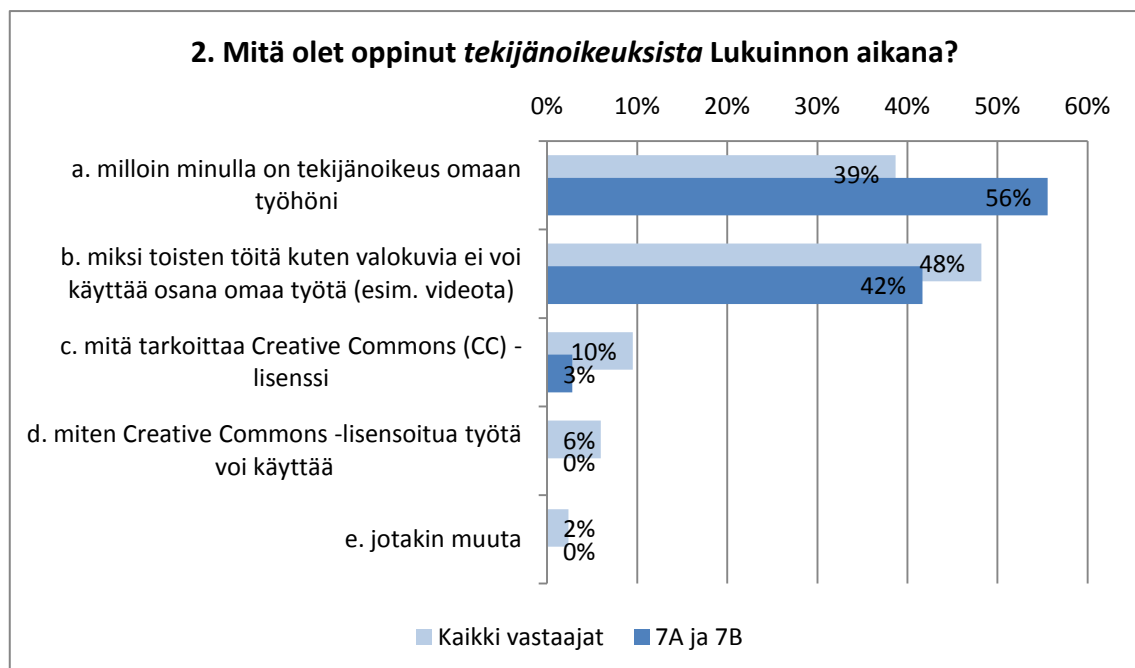
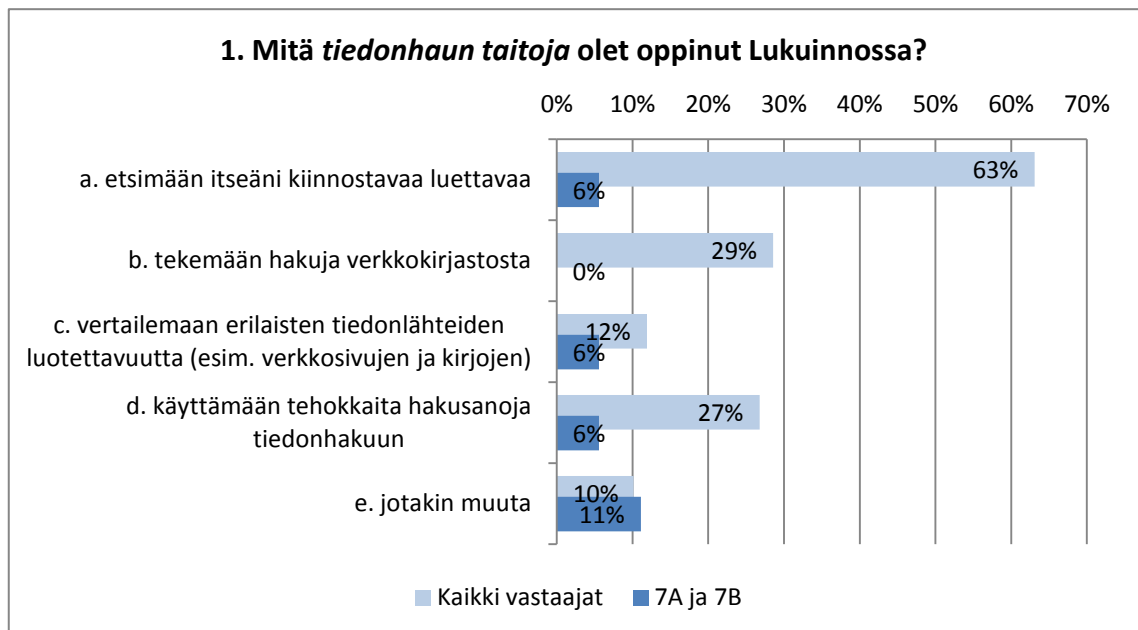
3. Mitä olet oppinut *mediatuotannon tekemisestä* Lukuinnon aikana?

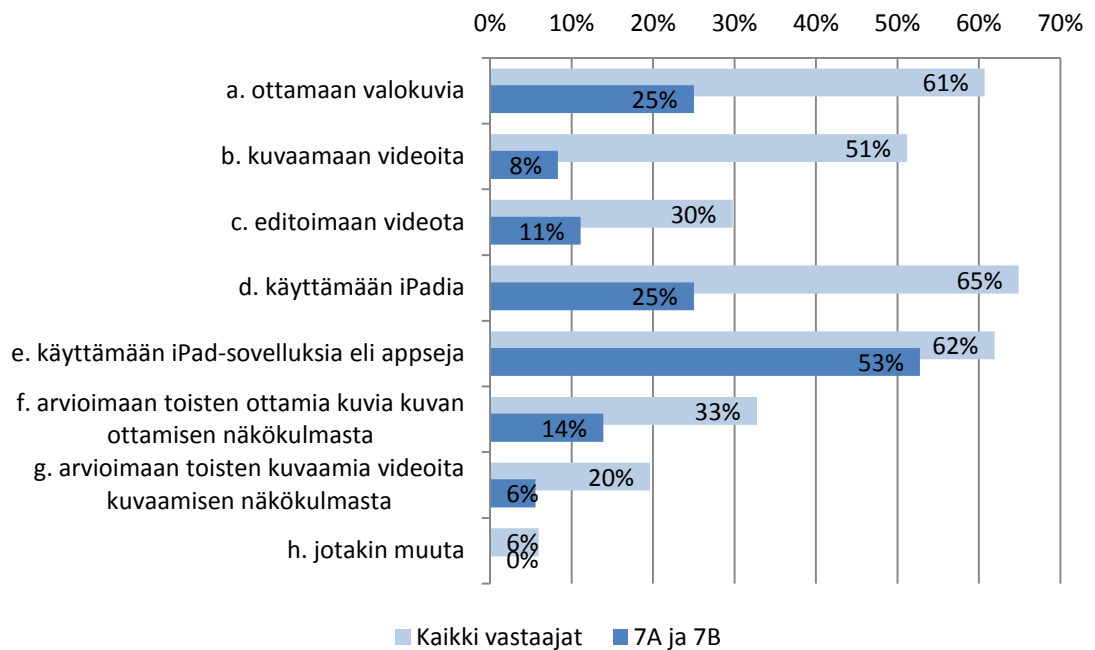
4. Mitkä seuraavista väitteistä pitävät paikkaansa Lukuinnossa oppimiesi asioiden suhteen?

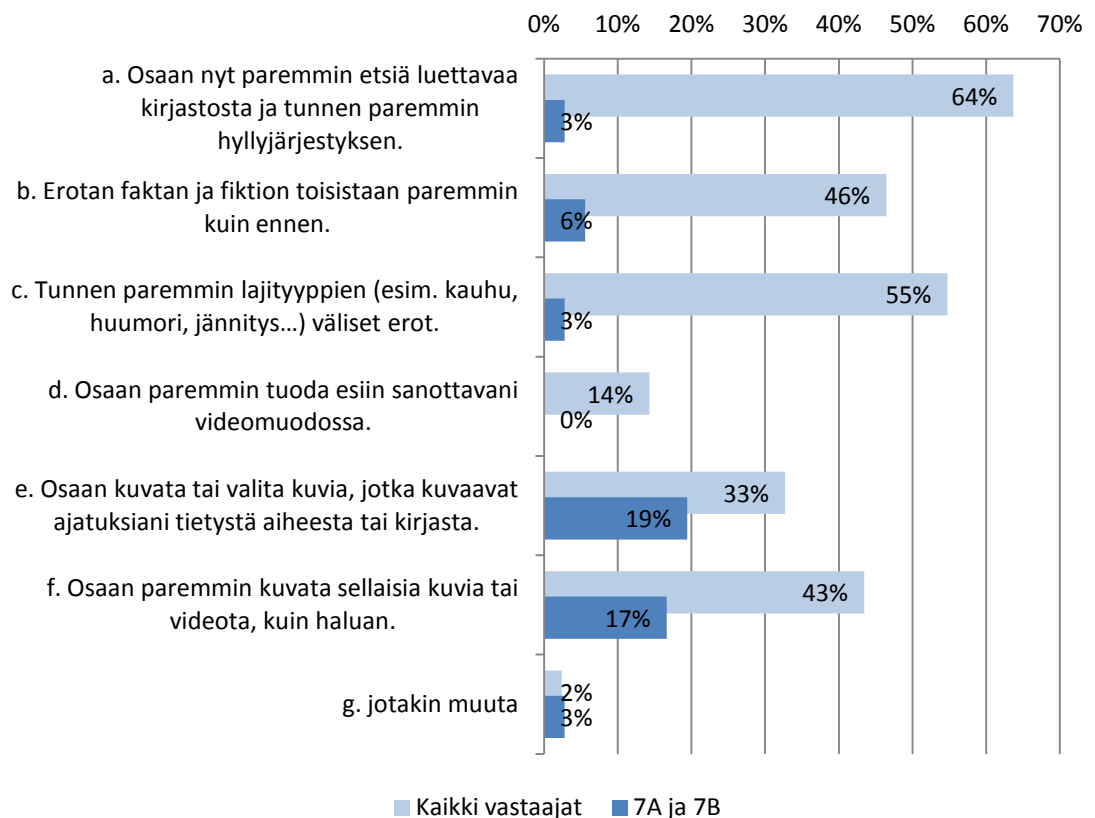
Luokat 7A ja 7B (36 vastaajaa)

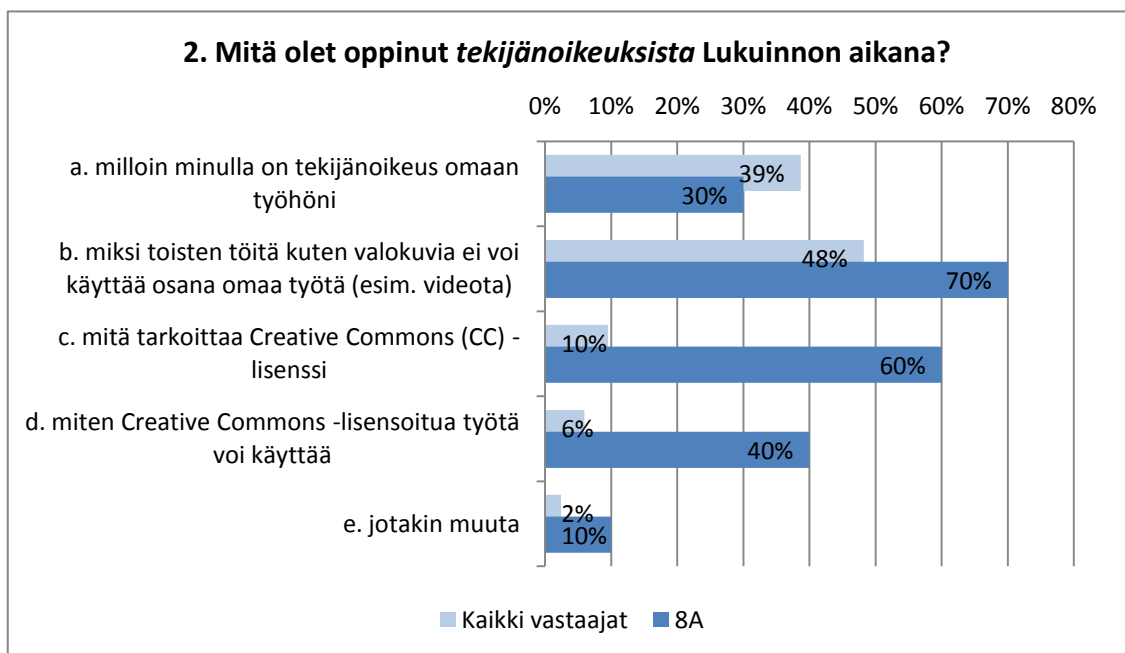
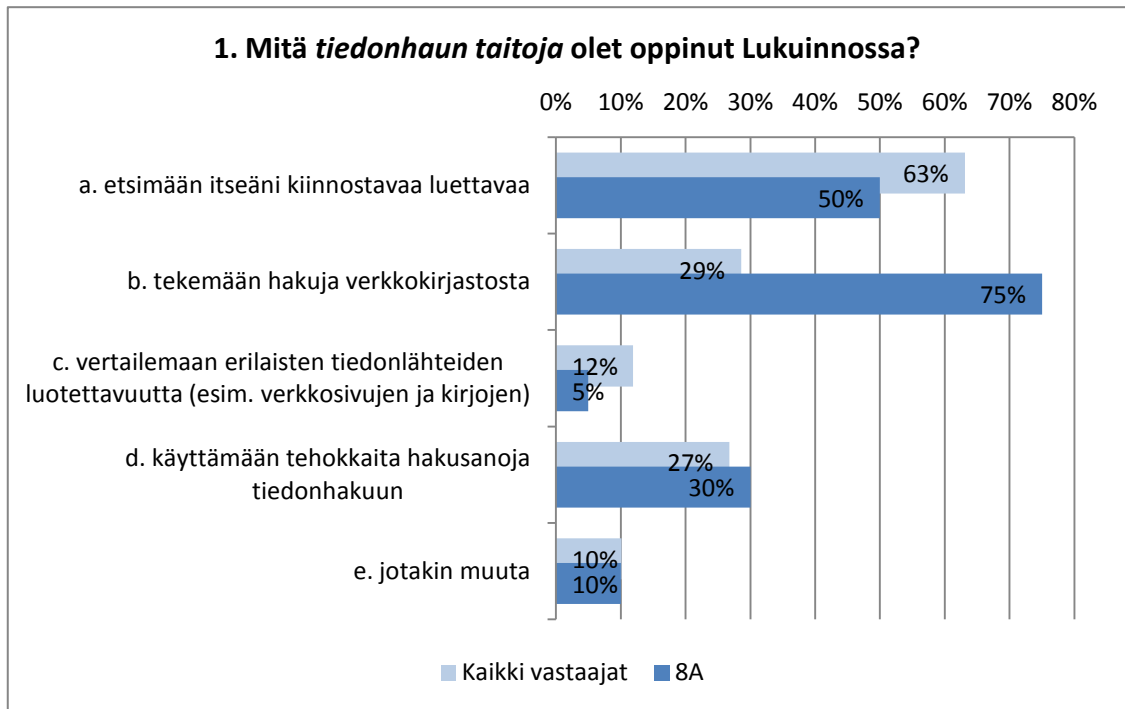
3. Mitä olet oppinut *mediatuotannon tekemisestä* Lukuinnon aikana?

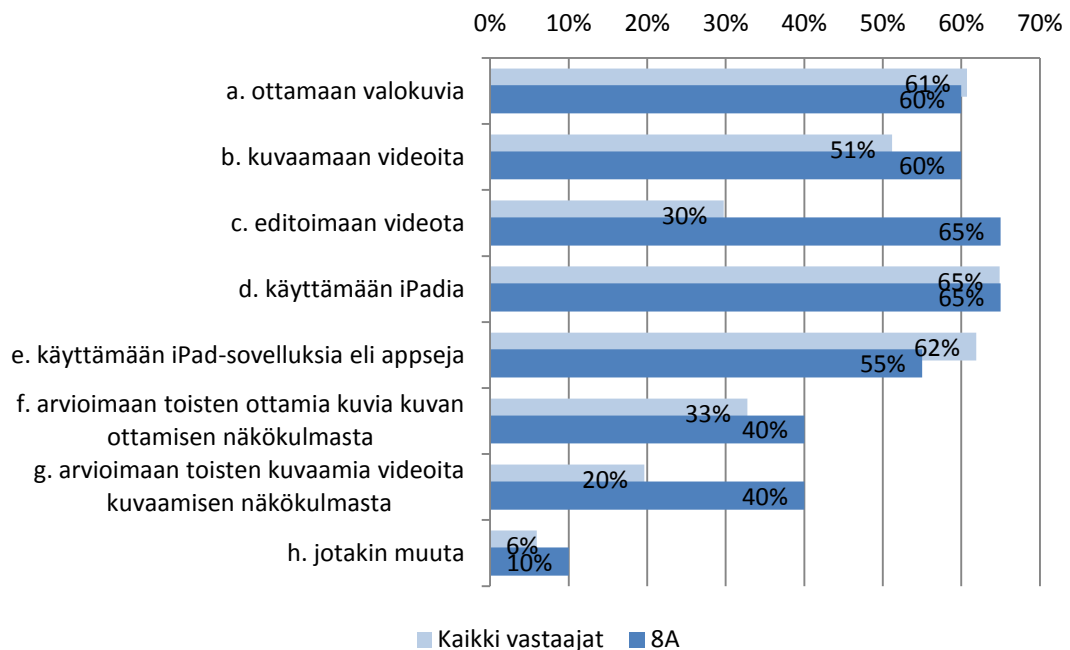
4. Mitkä seuraavista väitteistä pitävät paikkaansa Lukuinnossa oppimiesi asioiden suhteen?

Luokka 8A (20 vastaajaa)

3. Mitä olet oppinut *mediatuotannon tekemisestä* Lukuinnon aikana?

4. Mitkä seuraavista väitteistä pitävät paikkaansa Lukuinnossa oppimiesi asioiden suhteen?

